

ผลงานลำดับที่ 1

การศึกษาความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติในการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า
ของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่
จังหวัดชลบุรี

โดย

นางสาวพิชญา วีระพันธุ์

เอกสารประกอบการขอประเมินเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายสัตวแพทย์ชำนาญการพิเศษ
ตำแหน่งเลขที่ 2641 กลุ่มพัฒนาสุขภาพสัตว์
สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดชลบุรี

คำนำ

โรคพิษสุนัขบ้า (Rabies) เป็นโรคติดเชื้อไวรัสที่มีความรุนแรงสูงและยังคงเป็นปัญหาสำคัญด้านสาธารณสุขในหลายประเทศทั่วโลกซึ่ง องค์การอนามัยโลก (World Health Organization; WHO) ร่วมกับ องค์การสุขภาพสัตว์โลก (World Organization for Animal Health; WOAH) องค์การอาหารและเกษตร แห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations; FAO) และ Global Alliance for Rabies Control (GARC) ได้ร่วมกันขับเคลื่อนแนวคิด “One Health” เพื่อบูรณาการความร่วมมือระหว่างสุขภาพคน สัตว์ และสิ่งแวดล้อม พร้อมกำหนดเป้าหมายในการยุติการเสียชีวิตจากโรคพิษสุนัขบ้าในมนุษย์ให้ได้ภายในปี ค.ศ. 2030 “Zero by 2030” รวมถึงประเทศไทย โดยในปัจจุบันยังคงพบผู้เสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้าอย่างต่อเนื่อง

แต่อย่างไรก็ตาม โรคนี้สามารถป้องกันได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการควบคุมโรคในสัตว์พาหะ การฉีดวัคซีนอย่างครอบคลุม และการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน สำหรับประเทศไทย การดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าได้อาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน โดยเฉพาะอาสาปศุสัตว์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงานในพื้นที่ ได้แก่ การสำรวจและเฝ้าระวังประชากรสัตว์เสี่ยง การช่วยรณรงค์และประชาสัมพันธ์การฉีดวัคซีน การให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันโรค รวมถึงการประสานงานเบื้องต้นกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในการควบคุมและรายงานสถานการณ์โรค เพื่อให้การป้องกันและควบคุมโรคเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

ผลงานฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาระดับความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติในการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรี เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้งสาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาแนวทางเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร และสนับสนุนการกำหนดนโยบายที่เหมาะสม ผู้จัดทำหวังว่าผลงานนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและกำหนดนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนเป้าหมายการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปในอนาคต

พิชญา วีระพันธุ์

กันยายน 2568

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(ก)
สารบัญ	(ข)
สารบัญตาราง	(ค)
แบบการเสนอผลงาน (ระดับชำนาญการและระดับชำนาญการพิเศษ)	1
ส่วนที่ 1 ข้อมูลบุคคล/ตำแหน่ง	1
ส่วนที่ 2 ผลงานที่เป็นผลการปฏิบัติงานหรือผลสำเร็จของงาน	5
1 ชื่อเรื่อง	5
2. ระยะเวลาการดำเนินการ	5
3. ความรู้ ความชำนาญงาน หรือความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน	5
4. สรุปสาระสำคัญ ขั้นตอนการดำเนินการ และเป้าหมายของงาน	14
5. ผลสำเร็จของงาน	35
5.1 ผลสำเร็จของงานเชิงปริมาณ	35
5.2 ผลสำเร็จของงานเชิงคุณภาพ	35
6. การนำไปใช้ประโยชน์/ผลกระทบ	36
7. ความยุ่งยากและซับซ้อนในการดำเนินการ	37
8. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ	38
9. ข้อเสนอแนะ	39
เอกสารอ้างอิง	40
ภาคผนวก	42
ภาคผนวก ก บทคัดย่อ	43
ภาคผนวก ข แบบสอบถามบนระบบ Google Form	44

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ร้อยละของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าที่ตอบแบบสอบถามในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ (n = 394)	19
ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ด้านอายุ ด้านการควบคุมและป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า และจำนวนการอบรมเกี่ยวกับเรื่องโรคพิษสุนัขบ้า (n = 394)	19
ตารางที่ 3 ระดับความรู้ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดชลบุรีที่ตอบแบบสอบถาม (n= 394)	20
ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดชลบุรีที่ตอบแบบสอบถามถูกต้องจำแนกรายข้อ (n= 394)	20
ตารางที่ 5 ระดับทัศนคติด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดชลบุรีที่ตอบแบบสอบถาม (n= 394)	21
ตารางที่ 6 ระดับทัศนคติด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดชลบุรีที่ตอบแบบสอบถาม (n= 394)	23
ตารางที่ 7 ระดับคะแนนการปฏิบัติด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดชลบุรีที่ตอบแบบสอบถาม (n= 394)	25
ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดชลบุรีที่ตอบแบบสอบถามถูกต้องจำแนกรายข้อ (n= 394)	26
ตารางที่ 9 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์สเปียร์แมน (Spearman's Rank Correlation Coefficient) ของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดชลบุรีที่ตอบแบบสอบถาม (n= 394)	27

แบบการเสนอผลงาน (ระดับชำนาญการและระดับชำนาญการพิเศษ)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลบุคคล/ตำแหน่ง

ชื่อผู้ขอประเมิน นางสาวพิชญา วีระพันธุ์

◆ ตำแหน่งปัจจุบัน นายสัตวแพทย์ ระดับ ชำนาญการ ตำแหน่งเลขที่ 2641

หน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งปัจจุบัน

ปฏิบัติงานในฐานะหัวหน้ากลุ่มพัฒนาสุขภาพสัตว์ ซึ่งต้องกำกับ แนะนำ ตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้ร่วมปฏิบัติงาน โดยใช้ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และความชำนาญงานสูงในด้านวิชาการ สัตวแพทย์เกี่ยวกับการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และพัฒนาด้านสุขภาพสัตว์และสุขศาสตร์สัตว์ และกำหนดเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการพัฒนาสุขภาพสัตว์ในพื้นที่รับผิดชอบ โดยดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ สถานพยาบาลสัตว์ โรคพิษสุนัขบ้า และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบอำนาจ ซึ่งปฏิบัติงานที่ต้องตัดสินใจหรือแก้ปัญหาที่ยาก เพื่อให้การดำเนินงานของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนภารกิจของกรมปศุสัตว์ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ก.ด้านปฏิบัติการ

1) วางแผนศึกษา วิเคราะห์ วิจัย พัฒนาเกี่ยวกับโรคสัตว์ โรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน ด้านวินิจฉัยและชันสูตรโรคสัตว์ ด้านสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดโรค ด้านป้องกันควบคุม กำจัดโรคสัตว์ การกัก ตรวจ ทดสอบโรคสัตว์ การรักษาพยาบาลสัตว์ ระบบฐานข้อมูลการผลิตสัตว์ การผสมเทียม และความสมบูรณ์พันธุ์ ฯลฯ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด

2) วางแผนศึกษา วิเคราะห์ วิจัย พัฒนาระบบการจัดการด้านสุขภาพสัตว์ และด้านสุขศาสตร์สัตว์ เพื่อให้สัตว์มีสุขภาพดีและให้ผู้บริโภคมีความปลอดภัย ตลอดจนพัฒนาและกำหนดเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการพัฒนาสุขภาพสัตว์ในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในระบบป้องกันโรคและความปลอดภัยของประชาชน

3) ศึกษา วิเคราะห์เกี่ยวกับทางเลือกในการควบคุม ป้องกัน กำจัดโรคระบาดสัตว์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และมีประสิทธิภาพ รวมถึงพิจารณาปัญหาทางสุขภาพสัตว์ที่ผิดปกติ เพื่อติดตาม และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องทันทั่วทั้ง

4) กำกับ ดูแล และดำเนินการพัฒนาระบบบริการสุขภาพสัตว์โดยการสร้างพื้นที่ปลอดโรคระบาดสัตว์ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในระบบป้องกันโรคและความปลอดภัยของประชาชน

5) กำกับ ดูแล ให้คำปรึกษา แนะนำ และถ่ายทอดเทคโนโลยี ด้านวิชาชีพการสัตวแพทย์ เกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาพสัตว์และสุขศาสตร์สัตว์แก่ผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการ สัตวแพทย์

6) ควบคุม ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาสุขภาพสัตว์และสุขศาสตร์สัตว์ ในพื้นที่ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

7) ตรวจสอบ กำกับ ดูแล ให้คำแนะนำด้านกฎหมาย ว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ สถานพยาบาลสัตว์ โรคพิษสุนัขบ้า และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การปฏิบัติงานถูกต้องตามกฎหมาย

8) ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อสนับสนุนให้หน่วยงานในสังกัดและ กรมปศุสัตว์ในภาพรวมประสบความสำเร็จตามแผนงานและเป้าหมายที่กำหนดไว้

ข. ด้านการวางแผน

1) วางแผน หรือร่วมดำเนินการวางแผน หรือโครงการด้านสุขภาพสัตว์ระดับจังหวัด บูรณาการแผนงาน/โครงการระดับต่างๆ ด้านการพัฒนาปศุสัตว์ของกรมปศุสัตว์ ยุทธศาสตร์ของจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ที่กำหนด

ค. ด้านการประสานงาน

1) ประสานงานภายในหน่วยงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบูรณาการงาน ตามยุทธศาสตร์จังหวัดการพัฒนาสุขภาพสัตว์และสุขศาสตร์สัตว์ โดยมีบทบาทในการให้ความเห็นและ คำแนะนำเบื้องต้น เพื่อให้เกิดความร่วมมือและผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนด

2) ให้ข้อคิดเห็นหรือคำแนะนำเบื้องต้นแก่สมาชิกในทีมงานหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับด้านการพัฒนาสุขภาพสัตว์และสุขศาสตร์สัตว์ เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือ ในการดำเนินงานด้านการปศุสัตว์

ง. ด้านการบริการ

1) ให้คำปรึกษา ตอบปัญหา และชี้แจงเกี่ยวกับงานด้านการพัฒนาสุขภาพสัตว์และ สุขศาสตร์สัตว์แก่เจ้าหน้าที่ เกษตรกร ประชาชนทั่วไป และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจในการ ปฏิบัติงาน

2) ให้คำแนะนำ จัดทำสื่อสารสนเทศ เผยแพร่ข้อมูล ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนา สุขภาพสัตว์และสุขศาสตร์สัตว์ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง

3) สนับสนุนทางวิชาการด้านการพัฒนาสุขภาพสัตว์และสุขศาสตร์สัตว์แก่สำนักงานปศุสัตว์ อำเภอ เพื่อให้การปฏิบัติงานในพื้นที่รับผิดชอบมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

◆ ตำแหน่งที่จะแต่งตั้ง นายสัตวแพทย์ ระดับชำนาญการพิเศษ ตำแหน่งเลขที่ 2641

หน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งที่จะแต่งตั้ง

ปฏิบัติงานในฐานะหัวหน้ากลุ่มพัฒนาสุขภาพสัตว์ ซึ่งต้องกำกับ แนะนำ ตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้ร่วมปฏิบัติงาน โดยใช้ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และความชำนาญงานสูงมากในด้านวิชาการ สัตวแพทย์เกี่ยวกับการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และพัฒนาด้านสุขภาพสัตว์และสุขศาสตร์สัตว์ และกำหนดเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการพัฒนาสุขภาพสัตว์ในพื้นที่รับผิดชอบ โดยดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ สถานพยาบาลสัตว์ โรคพิษสุนัขบ้า และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบอำนาจ ซึ่งปฏิบัติงานที่ต้องตัดสินใจหรือแก้ปัญหาที่ยากมาก เพื่อให้การดำเนินงานของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนภารกิจของกรมปศุสัตว์ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ก. ด้านปฏิบัติการ

1) ศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแผน และพัฒนาการปฏิบัติงาน ตลอดจนบริหารจัดการงานด้านสุขภาพสัตว์ และสุขศาสตร์สัตว์ระดับจังหวัด เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงสอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ และภารกิจของกรมปศุสัตว์และจังหวัด

2) วางแผน ศึกษา คำนวณ วิเคราะห์ วิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับการควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์ การวินิจฉัยและชันสูตรโรคสัตว์ การควบคุมป้องกันกำจัดโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน การกักตุน ทดสอบโรคสัตว์ การรักษาพยาบาลสัตว์ ระบบฐานข้อมูลการผลิตสัตว์ การผสมเทียมและความสมบูรณ์พันธุ์ ฯลฯ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด และเผยแพร่ความรู้ด้านการสัตวแพทย์

3) วางแผน ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และพัฒนาเกี่ยวกับระบบจัดการสุขภาพสัตว์ เพื่อกำหนดทิศทางและแผนการพัฒนาสุขภาพสัตว์ และเพิ่มศักยภาพการผลิตปศุสัตว์ในพื้นที่รับผิดชอบให้ปลอดโรค และผู้บริโภคลดภัย ตลอดจนพัฒนาและกำหนดเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการพัฒนาสุขภาพสัตว์ในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาสุขภาพสัตว์แก่เจ้าหน้าที่ เกษตรกรและประชาชนทั่วไป นำไปใช้ในการเลี้ยงสัตว์ให้ได้ผลผลิตสูงสุด ให้ผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐานสำหรับผู้บริโภค

4) ควบคุม ปรับปรุง ให้คำปรึกษา แนะนำ และถ่ายทอดเทคโนโลยี ด้านวิชาชีพการสัตวแพทย์ เกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาพสัตว์และสุขศาสตร์สัตว์แก่ผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการสัตวแพทย์

5) กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาสุขภาพสัตว์และสุขศาสตร์สัตว์ในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

6) กำกับ ดูแล และดำเนินการพัฒนาระบบบริการสุขภาพสัตว์โดยการสร้างพื้นที่ปลอดโรคระบาดสัตว์ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในระบบป้องกันโรคและความปลอดภัยของประชาชน

7) พัฒนา ตรวจสอบ กำกับ ดูแล ให้คำแนะนำด้านกฎหมาย ว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ สถานพยาบาลสัตว์ โรคพิษสุนัขบ้า และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การปฏิบัติงานถูกต้องตามกฎหมาย

8) ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อสนับสนุนให้หน่วยงานในสังกัดและ กรมปศุสัตว์ในภาพรวมประสบความสำเร็จตามแผนงานและเป้าหมายที่กำหนดไว้

ข. ด้านการวางแผน

1) วางแผน หรือร่วมดำเนินการวางแผนงาน หรือโครงการด้านการพัฒนาสุขภาพสัตว์และ สุขศาสตร์สัตว์ระดับจังหวัดบูรณาการแผนงาน/โครงการระดับต่างๆ ด้านการพัฒนาปศุสัตว์ของกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ กรมปศุสัตว์ ยุทธศาสตร์ของจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง มอบหมายงาน แก้ปัญหาในการปฏิบัติงานและติดตามประเมินผล เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย ผลสัมฤทธิ์ที่กำหนด

ค. ด้านการประสานงาน

1) ประสานงานภายในหน่วยงาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการบูรณาการงานตาม ยุทธศาสตร์ของจังหวัด และกรมปศุสัตว์ด้านการพัฒนาสุขภาพสัตว์และสุขศาสตร์สัตว์ ในการปฏิบัติงาน ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนดไว้

2) ชี้แจงให้ข้อคิดเห็นในที่ประชุมคณะกรรมการหรือคณะทำงานต่างๆ เกี่ยวกับด้าน การพัฒนาสุขภาพสัตว์และสุขศาสตร์สัตว์ เพื่อให้เกิดประโยชน์และความร่วมมือในการดำเนินงานร่วมกัน ด้านการปศุสัตว์

ง. ด้านการบริการ

1) ให้คำปรึกษา แนะนำ เผยแพร่ข้อมูล และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาสุขภาพสัตว์ และสุขศาสตร์สัตว์แก่เจ้าหน้าที่ เกษตรกร ประชาชนทั่วไป และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถดำเนินการได้ตามสภาวะการณ์จริงอย่างถูกต้อง

2) สนับสนุนทางวิชาการด้านการพัฒนาสุขภาพสัตว์และสุขศาสตร์สัตว์แก่สำนักงานปศุสัตว์ อำเภอ เพื่อให้การปฏิบัติงานในพื้นที่รับผิดชอบมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

ส่วนที่ 2 ผลงานที่เป็นผลการปฏิบัติงานหรือผลสำเร็จของงาน

1. เรื่อง การศึกษาความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติในการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

2. ระยะเวลาการดำเนินการ มีนาคม 2568 ถึง กันยายน 2568

ขั้นตอนการดำเนินการ	ปี2568						
	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
รวบรวม ศึกษา และค้นคว้าเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง							
สร้างแบบสอบถามความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติ							
เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ (Google Forms)							
วิเคราะห์ข้อมูล							
การอภิปรายและสรุปผลการศึกษา							

3. ความรู้ ความชำนาญงาน หรือความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

ผลงานเรื่อง การศึกษาความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติในการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ผู้ขอรับการประเมินได้ใช้ความรู้ทางวิชาการ ความชำนาญงาน หรือความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในการดำเนินการ ดังนี้

3.1 ความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

3.1.1 แนวคิดความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติ (Knowledge–Attitude–Practice: KAP)

แนวคิดความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติ เป็นแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาการรับรู้และพฤติกรรมของบุคคล โดยประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Attitude) และ การปฏิบัติ (Practice) แนวคิดดังกล่าวอธิบายว่า การได้รับข้อมูลหรือสารสนเทศสามารถนำไปสู่การเกิดความรู้ จากนั้นความรู้มีส่วนในการก่อให้เกิดทัศนคติ และทัศนคติสามารถนำไปสู่การแสดงออกทางพฤติกรรมหรือการปฏิบัติของบุคคลได้ (สุรพงษ์, 2533)

1) ความรู้ (Knowledge) หมายถึง การรับรู้เบื้องต้นของบุคคลซึ่งเกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ โดยบุคคลจะนำข้อมูลที่รับมาจัดระบบและเก็บเป็นโครงสร้างของความรู้ ความรู้จึงเป็นกระบวนการภายในของบุคคล และสามารถส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมที่แสดงออกได้ (สุรพงษ์, 2533) และ ประภา (2526) อธิบายว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมขั้นต้นของการเรียนรู้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการจดจำข้อเท็จจริง คำจำกัดความ ความหมาย ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง และวิธีการแก้ปัญหา

โดยระดับความรู้มีตั้งแต่ความสามารถในการจดจำข้อมูล ไปจนถึงความสามารถในการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และใช้ในการประเมินผล

2) ทักษะ (Attitude) หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น ความเชื่อ หรือแนวโน้ม ของบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของ สถานการณ์ หรือประเด็นใดประเด็นหนึ่ง โดยทัศนคติสามารถสะท้อนว่าบุคคล มีความรู้สึกในทางบวกหรือทางลบ และมีแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งนั้นอย่างใดอย่างหนึ่ง (สุรพงษ์, 2533) โดยสามารถแบ่งองค์ประกอบของทัศนคติออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้หรือความเชื่อ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม ซึ่งองค์ประกอบทั้งสามมีความเกี่ยวข้องกับการแสดงออกของบุคคล ทักษะไม่ได้เกิดขึ้น จากความรู้เพียงอย่างเดียว แต่สามารถเกิดจากประสบการณ์เฉพาะ การสื่อสารจากบุคคลอื่น การมีแบบอย่าง และปัจจัยจากสถาบันหรือหน่วยงานที่บุคคลเกี่ยวข้อง (ประภา, 2526)

3) การปฏิบัติ (Practice) หมายถึง การแสดงออกหรือการยอมรับปฏิบัติของบุคคล ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยพฤติกรรมของบุคคลมีพื้นฐานส่วนหนึ่งมาจากความรู้และทัศนคติ แต่บุคคลที่มีความรู้และทัศนคติแตกต่างกันอาจแสดงพฤติกรรมแตกต่างกันได้ เนื่องจากประสบการณ์และการตีความ ข้อมูลที่ได้รับแตกต่างกัน (สุรพงษ์, 2533)

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติ ตามแนวคิดดังกล่าวทั้งสาม ปัจจัยมีความเกี่ยวข้องกัน โดยทั่วไปการได้รับข้อมูลจะนำไปสู่การเกิดความรู้ ความรู้มีส่วนต่อการก่อให้เกิด ทักษะ และทัศนคติสามารถนำไปสู่การปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ ในทุกกรณี (สุรพงษ์, 2533) แม้บุคคลจะมีความรู้และทัศนคติที่ดี แต่ไม่ได้หมายความว่า จะนำไปสู่การปฏิบัติที่ เหมาะสมเสมอไป เนื่องจากทัศนคติกับพฤติกรรมไม่ได้มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องในทุกสถานการณ์ ดังนั้นจึงอาจเกิดช่องว่างระหว่างความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติได้ (ปนัดดา, 2559)

3.1.2 การป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์

โรคพิษสุนัขบ้า (Rabies) เป็นโรคติดต่อจากสัตว์สู่คนที่เกิดจากเชื้อไวรัสในสกุล *Lyssavirus* วงศ์ *Rhabdoviridae* ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบประสาทส่วนกลางของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เมื่อสัตว์หรือคนเริ่มแสดงอาการทางคลินิกแล้ว โรคจะมีอัตราการเสียชีวิตเกือบร้อยละ 100 (Hawker et al., 2005) โดยเป็นที่ทราบกันดีว่า สุนัขเป็นสาเหตุของเคสผู้ป่วยโรคพิษสุนัขบ้าในมนุษย์มากกว่าร้อยละ 99 ของเคส ทั้งหมด (Fooks et al., 2014) ดังนั้นการป้องกันการเกิดโรคจึงเป็นมาตรการสำคัญที่สุด โดยเฉพาะการสร้าง ภูมิคุ้มกันในสัตว์ด้วยการฉีดวัคซีน การเฝ้าระวังโรค และการจัดการสัตว์ที่สัมผัสโรคอย่างเหมาะสม การสร้าง ภูมิคุ้มกันโรคในสุนัขและแมวถือเป็นมาตรการหลักของการควบคุมโรค โดยสัตวแพทยสภา (2563) กำหนด แนวทางการให้วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าก่อนการสัมผัสโรค (Pre-exposure Vaccination) สำหรับสุนัข และแมวที่มีอายุครบ 12 สัปดาห์ ให้ได้รับวัคซีนเข็มแรก และฉีดกระตุ้นเข็มที่สองภายในระยะเวลา 2-4 สัปดาห์ หลังจากนั้นให้ฉีดกระตุ้นอีกครั้งเมื่อสัตว์มีอายุครบ 1 ปี และให้ฉีดกระตุ้นเป็นประจำทุกปีตลอดอายุของสัตว์ สำหรับสุนัขและแมวที่มีอายุมากกว่า 4 เดือน และไม่เคยได้รับวัคซีนมาก่อน ให้ได้รับวัคซีนจำนวน 2 เข็ม ห่างกัน 2-4 สัปดาห์ และฉีดกระตุ้นเป็นประจำทุกปีเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ การใช้วัคซีนต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของ บริษัทผู้ผลิตอย่างเคร่งครัด ทั้งด้านขนาดยา วิธีการให้วัคซีน และการรักษาคุณภาพของวัคซีน โดยต้องควบคุม

อุณหภูมิในการจัดเก็บและขนส่งให้อยู่ระหว่าง +2 ถึง +8 องศาเซลเซียส ตลอดกระบวนการ เพื่อคงประสิทธิภาพของวัคซีน (สัตวแพทยสภา, 2563) ในทางปฏิบัติ การรักษาระบบห่วงโซ่ความเย็น มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินโครงการความร่วมมือการรณรงค์ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งมีการรณรงค์ฉีดวัคซีนในพื้นที่เนื่องจากหากวัคซีนถูกจัดเก็บในอุณหภูมิที่ไม่เหมาะสม อาจทำให้ประสิทธิภาพของวัคซีนลดลง ส่งผลให้สัตว์สร้างภูมิคุ้มกันได้ไม่เพียงพอ และเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดโรครายหลังการสัมผัสโรค (กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค, 2562) การจัดการสัตว์ต้องดำเนินการอย่างรวดเร็วและเหมาะสมเพื่อลดโอกาสการแพร่กระจายของเชื้อ หากเป็นสัตว์เลี้ยงที่กัดคนหรือสัตว์อื่นและมีสุขภาพปกติ ให้กักดูอาการเป็นระยะเวลา 10 วัน โดยสัตวแพทย์เป็นผู้ประเมินอาการอย่างต่อเนื่อง หากสัตว์ยังคงมีสุขภาพปกติภายหลังครบกำหนด จะพิจารณาว่าไม่มีการับเชื้อในช่วงที่กัด (สัตวแพทยสภา, 2563) กรณีสัตว์ไม่มีเจ้าของที่กัดคน ให้ดำเนินการการุณยฆาตและส่งตัวอย่างสมองเพื่อตรวจวินิจฉัยทางห้องปฏิบัติการสำหรับโรคพิษสุนัขบ้า เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาแนวทางการรักษาผู้สัมผัสโรคและการควบคุมโรคในพื้นที่ ส่วนสัตว์เลี้ยงที่สัมผัสหรือถูกกัดโดยสัตว์ป่วยหรือสัตว์ต้องสงสัย หากเคยได้รับวัคซีนมาก่อนให้ฉีดวัคซีนกระตุ้นทันที และฉีดซ้ำอีกครั้งภายใน 3 วัน พร้อมกักดูอาการเป็นเวลา 45 วัน แต่หากไม่เคยได้รับวัคซีนมาก่อน แนะนำให้ทำการุณยฆาตทันที หรือหากเจ้าของไม่ยินยอมให้กักสัตว์เป็นเวลา 180 วัน พร้อมให้วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าตามโปรแกรม 4 เข็ม ห่างกันทุก 4 วัน (สัตวแพทยสภา, 2563)

3.1.3 อาการทางคลินิกของโรคพิษสุนัขบ้าในสุนัข

โรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคที่มีผลต่อระบบประสาทส่วนกลาง ทำให้สัตว์เกิดความผิดปกติทั้งด้านพฤติกรรมและการทำงานของระบบประสาท โดยสุนัขสามารถแสดงอาการได้ทั้งชนิดดุร้าย และชนิดเชื่องซึมซึ่งอาการอาจแตกต่างกันตามตำแหน่งที่เชื้อเข้าสู่ร่างกาย ปริมาณเชื้อ อายุของสัตว์ และระดับภูมิคุ้มกันของสัตว์โดยทั่วไป อาการของโรคแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเริ่มแรก (Prodromal Stage) ระยะตื่นเต้น (Excitatory Stage) และระยะอัมพาต (Paralytic Stage) ในระยะเริ่มแรก สัตว์จะมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงจากเดิม เช่น ซึม แยกตัว ไม่กินอาหาร หรือมีนิสัยก้าวร้าวผิดปกติ ต่อมาเข้าสู่ระยะตื่นเต้น จะเริ่มแสดงอาการทางระบบประสาทอย่างชัดเจน ได้แก่ กระวนกระวาย ตื่นตกใจง่ายเดินไปมา กัดสิ่งของหรือสัตว์อื่นโดยไม่เลือก มีน้ำลายไหล และอาจส่งเสียงเห่าหรือหอนผิดปกติ เมื่อโรคดำเนินต่อไปจะเข้าสู่ระยะอัมพาต ซึ่งเป็นระยะสุดท้าย โดยกล้ามเนื้อบริเวณใบหน้าและลำคอเริ่มอ่อนแรง ลิ้นห้อย กลืนอาหารไม่ได้ มีอาการคล้ายมีกระตุกติดคอ ขาหลังอ่อนแรงก่อนลุกลามไปยังขาหน้าและกล้ามเนื้อทั่วร่างกาย จนไม่สามารถยืนได้และเสียชีวิตจากภาวะอัมพาตของกล้ามเนื้อที่ใช้ในการหายใจ ภายในประมาณ 10 วันหลังเริ่มแสดงอาการ ระยะพักตัวของโรคมีความแปรผันตั้งแต่ประมาณ 2 สัปดาห์จนถึงหลายเดือน ขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่ถูกกัด ความรุนแรงของบาดแผล ปริมาณเชื้อไวรัส ชนิดของสัตว์ และระยะทางจากตำแหน่งที่เชื้อเข้าสู่ร่างกายจนถึงสมอง (สัตวแพทยสภา, 2563) ความรู้เกี่ยวกับลักษณะอาการของโรคมีความสำคัญต่อการเฝ้าระวังโรคในระดับพื้นที่ เนื่องจากช่วยให้เจ้าหน้าที่และอาสาปศุสัตว์สามารถคัดกรองสัตว์ต้องสงสัย รายงานเหตุการณ์ได้อย่างรวดเร็ว และดำเนินมาตรการควบคุมโรคได้ทันทั่วทั้งที่ ลดโอกาสการแพร่กระจายของเชื้อสู่สัตว์และประชาชน

3.1.4 มาตรการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า

เมื่อมีการตรวจพบโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ กรมปศุสัตว์จะดำเนินการมาตรการควบคุมโรคตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 โดยประกาศกำหนดเขตโรคระบาดสัตว์ชั่วคราว เป็นระยะเวลา 30 วัน เพื่อควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์และลดการแพร่กระจายของโรค ภายในพื้นที่ดังกล่าวจะดำเนินการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้แก่สุนัขและแมวทุกตัว พร้อมทั้งสำรวจประชากรสัตว์ ติดตามสัตว์สัมผัสโรค และดำเนินการสอบสวนโรค (กรมปศุสัตว์, 2568) สำหรับสัตว์ที่มีประวัติสัมผัสสัตว์ป่วยยืนยันโรคพิษสุนัขบ้าจะได้รับวัคซีนตามโปรแกรม 4 x 4 คือ ฉีดวัคซีนจำนวน 4 ครั้ง ห่างกันทุก 4 วัน พร้อมกักสัตว์และเฝ้าระวังทางอาการอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 6 เดือน นับจากวันที่ประกาศเขตโรคระบาดสัตว์ชั่วคราวเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรคในระยะพักตัว (กรมปศุสัตว์, 2568) การดำเนินการมาตรการควบคุมโรคในระดับจังหวัด จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือระหว่างสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานสาธารณสุข ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและอาสาปศุสัตว์ ที่ผ่านการฝึกอบรมและได้รับมอบหมายจากสัตวแพทย์ให้สามารถสนับสนุนการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าได้ตามพระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535

3.1.4 บทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า

1) เจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ

บทบาทของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ มีความสำคัญต่อการดำเนินงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในระดับพื้นที่ โดยเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนงานด้านสุขภาพสัตว์ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรคจากสัตว์สู่คนและลดความเสี่ยงต่อประชาชนในชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1.1) การเฝ้าระวังและสอบสวนโรค

เมื่อได้รับแจ้งเหตุสัตว์สงสัยป่วยด้วยโรคพิษสุนัขบ้า หรือกรณีสัตว์กัดคน เจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอจะร่วมกับสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง รวบรวมข้อมูลทางระบาดวิทยา เก็บตัวอย่างส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ และติดตามสัตว์ที่มีประวัติสัมผัสโรครวมถึงประเมินสถานการณ์ความเสี่ยงในพื้นที่ เพื่อให้สามารถจำกัดการแพร่ระบาดของโรคได้อย่างทันท่วงที

1.2) ดำเนินการตามมาตรการควบคุมโรค

ภายหลังการยืนยันผลตรวจพบโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ เจ้าหน้าที่จะดำเนินการมาตรการควบคุมโรคตามแนวทางของกรมปศุสัตว์ โดยประกาศเขตโรคระบาดชั่วคราวเป็นระยะเวลา 30 วัน เพื่อควบคุมแพร่ระบาดของโรคในพื้นที่ พร้อมทั้งดำเนินการกักสัตว์กลุ่มเสี่ยงและฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าแก่สัตว์สัมผัสโรคตามโปรแกรม 4 x 4 ซึ่งเป็นการกระตุ้นภูมิคุ้มกันด้วยการฉีดวัคซีน 4 ครั้ง ห่างกันครั้งละ 4 วัน (กรมปศุสัตว์, 2568) นอกจากนี้ ยังมีการฉีดวัคซีนรอบจุดเกิดโรค (Ring Vaccination) ให้แก่สุนัขและแมวภายในรัศมี 5 กิโลเมตร เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในพื้นที่เสี่ยงและลดโอกาสการเกิดโรคเพิ่มเติม

1.3) การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน

เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอมีหน้าที่ประชาสัมพันธ์และสร้างความตระหนักเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า การป้องกันตนเองเมื่อถูกสัตว์กัดหรือข่วน รวมถึงส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์อย่างรับผิดชอบ โดยเน้นการนำสัตว์เลี้ยงเข้ารับวัคซีนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นมาตรการสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันโรค

1.4) การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอมีหน้าที่ในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานสาธารณสุข โรงพยาบาล ผู้นำชุมชน และอาสาปศุสัตว์ เพื่อบูรณาการการดำเนินงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า

2) อาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า

อาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าเป็นบุคลากรภาคประชาชนที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพและผ่านการฝึกอบรมจากกรมปศุสัตว์ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในระดับพื้นที่ โดยมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการสัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า ตามพระปณิธาน ศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จเจ้ายี่นางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ โดยมีบทบาทหน้าที่ในการควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า (กรมปศุสัตว์, 2565) ดังนี้

2.1) การสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันโรคในสัตว์

อาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ปฏิบัติหน้าที่ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าได้ภายใต้การมอบหมายจากสัตวแพทย์ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งช่วยเพิ่มความปลอดภัยของการสร้างภูมิคุ้มกันโรคในประชากรสัตว์เป้าหมาย

2.2) การสำรวจและจัดเก็บข้อมูลประชากรสัตว์ในพื้นที่

เพื่อสนับสนุนการวางแผนการฉีดวัคซีน การควบคุมประชากรสัตว์ และการบริหารจัดการโรคอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลดังกล่าวมีความสำคัญสำหรับการกำหนดมาตรการป้องกันและควบคุมโรคในระดับท้องถิ่น

2.3) การเฝ้าระวังโรค

อาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ทำหน้าที่เป็นเครือข่ายเฝ้าระวังในชุมชน โดยสังเกตอาการสัตว์ที่มีความผิดปกติหรือสงสัยว่าอาจป่วยด้วยโรคพิษสุนัขบ้า รวมถึงรายงานเหตุการณ์ต่อเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อย่างรวดเร็วเมื่อพบสัตว์ป่วย สัตว์ตายผิดปกติ หรือพบเหตุสงสัยการระบาดของโรค การแจ้งเตือนอย่างทันท่วงทีช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าควบคุมโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายของเชื้อ

2.4) การสื่อสารความเสี่ยงและประชาสัมพันธ์ความรู้แก่ประชาชน

อาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้ามีหน้าที่ในการสื่อสารความเสี่ยงและประชาสัมพันธ์ความรู้แก่ประชาชน โดยถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า

การป้องกันโรค การดูแลสัตว์เลี้ยงอย่างรับผิดชอบ และความสำคัญของการฉีดวัคซีนป้องกันโรคเป็นประจำทุกปี การสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดความเสี่ยงของการเกิดโรคทั้งในสัตว์และคน

2.5) เป็นผู้ประสานงานระหว่างประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างประชาชน เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับหมู่บ้านและตำบล ช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการควบคุมโรค รวมถึงปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานภาครัฐ

3.2 กฎหมาย/ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

1) พระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535

เป็นกฎหมายที่กำหนดมาตรการในการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรคสู่คน โดยกำหนดหน้าที่ของเจ้าของสัตว์ พนักงานเจ้าหน้าที่ และสัตวแพทย์ รวมถึงมาตรการควบคุมสัตว์ที่สงสัยหรือป่วยด้วยโรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ดังนี้

1.1) กำหนดหน้าที่ของเจ้าของสัตว์ในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า โดยเจ้าของต้องนำสุนัขหรือสัตว์ควบคุมเข้ารับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งต้องเก็บรักษาใบรับรองการฉีดวัคซีนและเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ เพื่อเป็นหลักฐานในการควบคุมโรคและการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่

1.2) กำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่และสัตวแพทย์ ในการตรวจสอบควบคุม กักสัตว์ สั่งให้เจ้าของดำเนินการฉีดวัคซีน หรือดำเนินการมาตรการที่จำเป็นเมื่อพบสัตว์ต้องสงสัยหรือสัตว์ป่วยด้วยโรคพิษสุนัขบ้า เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค ซึ่งเป็นภารกิจหลักของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการศึกษา

1.3) กำหนดมาตรการควบคุมสัตว์ที่สงสัยสัมผัสโรคหรือแสดงอาการของโรคพิษสุนัขบ้า โดยเจ้าของสัตว์มีหน้าที่แจ้งเหตุและปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น การกักสัตว์ การเฝ้าสังเกตอาการ และการห้ามเคลื่อนย้ายหรือจำหน่ายสัตว์ในระหว่างการควบคุมโรค ซึ่งเป็นมาตรการสำคัญในการลดโอกาสการแพร่กระจายของเชื้อ

1.4) กำหนดให้สามารถมอบหมายผู้ปฏิบัติงานดำเนินการฉีดวัคซีนภายใต้การกำกับของสัตวแพทย์ ซึ่งเป็นฐานทางกฎหมายที่สนับสนุนบทบาทของอาสาปศุสัตว์ด้านโรคพิษสุนัขบ้าในการช่วยดำเนินงานฉีดวัคซีนและเฝ้าระวังโรคในระดับพื้นที่ ภายใต้การมอบหมายของสัตวแพทย์ตามที่กฎหมายกำหนด

1.5) กำหนดบทกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย เพื่อให้การดำเนินการมาตรการป้องกันและควบคุมโรคมีประสิทธิภาพ และสร้างความร่วมมือจากเจ้าของสัตว์ในการปฏิบัติตามมาตรการของภาครัฐ

2) พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558

เป็นกฎหมายที่กำหนดมาตรการป้องกัน ควบคุม และกำจัดโรคระบาดสัตว์ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรค ลดผลกระทบต่อเศรษฐกิจ โดยให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่และสัตวแพทย์ในการดำเนินมาตรการควบคุมโรคอย่างมีประสิทธิภาพ สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า ได้แก่

2.1) การเฝ้าระวังและการแจ้งเหตุโรคระบาดสัตว์ กฎหมายกำหนดให้เจ้าของสัตว์ ผู้ครอบครองสัตว์ หรือผู้ที่พบสัตว์ป่วยหรือตายสัตว์ผิดปกติ มีหน้าที่แจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่โดยเร็ว เพื่อให้สามารถดำเนินการสอบสวนโรคและควบคุมการแพร่ระบาดได้อย่างทันท่วงที ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอและอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในการเฝ้าระวัง และรายงานเหตุการณ์ผิดปกติในพื้นที่

2.2) อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการควบคุมโรค พระราชบัญญัติกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าสอบสวนโรค เก็บตัวอย่างเพื่อการวินิจฉัย สังกักสัตว์ ควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ รวมถึงดำเนินมาตรการอื่นที่จำเป็นเพื่อป้องกันและควบคุมโรคระบาดสัตว์ ซึ่งเป็นภารกิจหลักของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอในการดำเนินงานด้านโรคพิษสุนัขบ้า

2.3) การประกาศเขตโรคระบาดสัตว์และเขตเฝ้าระวังโรค เมื่อพบการระบาดของโรค พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการประกาศเขตโรคระบาดสัตว์หรือเขตเฝ้าระวังโรค พร้อมกำหนดมาตรการควบคุม เช่น การจำกัดการเคลื่อนย้ายสัตว์ การกักสัตว์ การฉีดวัคซีน และการเฝ้าระวังโรคในพื้นที่ เพื่อจำกัดการแพร่กระจายของเชื้ออย่างมีประสิทธิภาพ

2.4) การควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์และซากสัตว์ กฎหมายกำหนดให้การเคลื่อนย้ายสัตว์ ซากสัตว์ หรือสิ่งของที่อาจเป็นพาหะนำโรค ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด และอยู่ภายใต้การกำกับของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อลดความเสี่ยงในการแพร่กระจายของโรคระหว่างพื้นที่

2.5) การกำหนดมาตรการควบคุมและกำจัดโรค พระราชบัญญัติให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมตามสถานการณ์ เช่น การกักสัตว์ การทำลายสัตว์หรือซากสัตว์ การทำลายสิ่งปนเปื้อน การทำความสะอาดและฆ่าเชื้อ รวมทั้งการติดตามประเมินสถานการณ์โรคอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การควบคุมโรคเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.3.1 วรามล และคณะ (2557) ศึกษาการสำรวจประชากรสุนัขจรจัด ความรู้และทัศนคติของประชาชน ระดับท้องถิ่น ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เดือนกุมภาพันธ์ 2557 ทำการเก็บข้อมูลจำนวนประชากรสุนัขและคำนวณด้วยวิธีการ capture-recapture ตามสูตรของ Chapman Estimator (CR) พบว่ามีจำนวนสุนัขจรจัด 110.49 ตัว จาก 11 จุดการสำรวจ ขณะที่ผู้ให้อาหารให้ข้อมูลว่ามีจำนวน 107 ตัว เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากทั้ง 2 วิธี บ่งชี้ได้ว่า การใช้วิธี CR สามารถสำรวจประชากรสุนัขจรจัดในพื้นที่ได้ค่าใกล้เคียงจำนวนสุนัขที่ได้จากผู้ให้อาหาร และจากสำรวจแบบสอบถาม ประชาชนในพื้นที่ 190 คน ด้านความรู้และทัศนคติต่อโรคพิษสุนัขบ้า และสุนัขจรจัด พบว่าสิ่งที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจอย่างดี คือการควบคุมปริมาณสุนัขโดยการฉีดวัคซีนและทำหมัน ชนิดของ

สัตว์ที่เป็นพาหะนำโรคพิษสุนัขบ้า ระยะเวลาการกักสุนัขดูอาการกรณีสงสัยโรคพิษสุนัขบ้า และทราบว่าการ แหย่หรือรบกวนสุนัขบ่อย ๆ จะไม่ทำให้สุนัขเชื่อง สิ่งที่ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจ คือ ช่วงอายุที่สัตว์ เลี้ยงสามารถให้วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าครั้งแรก การปฏิบัติตนเบื้องต้นหลังถูกสุนัขกัด การเกิดโรคที่ไม่ สัมพันธ์กับฤดูกาล เข้าใจอาการสัตว์ติดเชื้อจะร้ายนี่ยเปลี่ยน แต่ไม่เข้าใจอาการสัตว์ติดเชื้อที่อาจมีอาการซึม หลบตามมุมมืด ทศนคติของประชาชนในพื้นที่ คือ สุนัขจรจัดก่อความสกปรก ส่งเสียงดัง กลิ่นเหม็น เป็นพาหะ นำโรค แต่ยินดีให้ความช่วยเหลือด้านการบริจาคเงินช่วยเหลือบุคคลหรือองค์กรที่ดูแลสุนัขจรจัด ด้านการ จัดหาอาหาร ด้านการจัดหาที่พัก ไม่เห็นด้วยกับการทำที่พักสุนัขจรจัดที่วัด องค์กรที่ควรมีส่วนร่วมในการ รับผิดชอบการจัดการสุนัขจรจัด คือ สำนักงานสาธารณสุข กรมปศุสัตว์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.3.2 นิติพันธุ์ ทันทวิวัฒนานนท์ (2565) ศึกษาความรู้ ทศนคติ และการปฏิบัติตน เกี่ยวกับการ ป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของประชาชนที่มารับบริการทางสัตวแพทย์ที่กลุ่มควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า สำนักงานสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักงานมัย กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนที่มารับบริการ ทางสัตวแพทย์ จำนวน 1,034 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลทั่วไป ความรู้เกี่ยวกับ โรคพิษสุนัขบ้า ทศนคติ และการปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ใน ระดับสูง ร้อยละ 60 มีทศนคติอยู่ในระดับดี ร้อยละ 71.2 และมีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับดี ร้อยละ 81.7 โดย ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ถูกต้องในสัดส่วนสูง ได้แก่ โรคพิษสุนัขบ้าสามารถป้องกันได้ด้วยการฉีดวัคซีน และการติดเชื้อสามารถเกิดจากการถูกสัตว์กัด ข่วน หรือเลีย อย่างไรก็ตาม ยังพบความเข้าใจคลาดเคลื่อนใน บางประเด็น เช่น การเข้าใจว่าโรคพิษสุนัขบ้าสามารถรักษาให้หายขาดได้ และการเข้าใจว่าโรคเกิดเฉพาะใน สุนัขและแมว ด้านทศนคติพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทศนคติที่ดีต่อการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า โดยเห็นว่าการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และประชาชน ขณะที่ด้านการปฏิบัติพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติที่เหมาะสมหลายประการ เช่น การนำ สัตว์เลี้ยงไปฉีดวัคซีนตามกำหนด การแจ้งเจ้าหน้าที่เมื่อพบสัตว์สงสัยเป็นโรคพิษสุนัขบ้า และการทำความสะอาด สะอาดบาดแผลและไปพบแพทย์เมื่อถูกสัตว์กัดหรือข่วน อย่างไรก็ตาม การสงขากสัตว์ที่เสียชีวิตโดยไม่ทราบ สาเหตุเพื่อชันสูตรมีเพียงส่วนน้อย ซึ่งสะท้อนว่ายังมีช่องว่างด้านการปฏิบัติที่ควรได้รับการส่งเสริม ส่วนของ ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทศนคติ และการปฏิบัติ พบว่าการมีความรู้และทศนคติที่ดีในการ ควบคุมป้องกัน โรคพิษสุนัขบ้า จะมีความสัมพันธ์กับการ ปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อการควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า โดยเฉพาะทศนคติซึ่งมีรากฐานมาจากความเชื่อและเกิดขึ้นมาจากการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ ดังนั้นในกลุ่ม ตัวอย่างที่มีทศนคติที่ดีและเหมาะสม ต่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าจะมีความรู้สึกที่เห็นชอบกับการปฏิบัติตน ในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า และมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมต่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

3.3.3 แก่นเพชร และณัฐวดี (2567) ศึกษาความรู้ ทศนคติ และการปฏิบัติของการ ป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ เก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่จาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 425 คน ผลการศึกษาพบว่าระดับ ความรู้ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับสูงคิดเป็นร้อยละ 98.83 และไม่มีเจ้าหน้าที่ที่มี

ความรู้ในระดับต่ำ โดยประเด็นความรู้ว่าโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์สามารถป้องกันได้โดยการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ให้ได้ครอบคลุมมากกว่าร้อยละ 80 มีผู้ตอบถูกมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100 และประเด็นความรู้เกี่ยวกับอายุของสัตว์ที่ได้รับวัคซีน และการต้องฉีดวัคซีนเข็มกระตุ้น มีผู้ตอบถูกน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 15.76 ผลการศึกษาด้านทัศนคติพบว่าเจ้าหน้าที่ร้อยละ 68 มีระดับทัศนคติต่อการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยร้อยละ 51.52 มีความเห็นว่าหน่วยงานที่ตนปฏิบัติงานดำเนินงานด้านการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าได้เป็นอย่างดี ผลการศึกษาด้านการปฏิบัติพบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 47.76 มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง และการปฏิบัติได้น้อยที่สุดได้แก่หากพบสัตว์ที่มีอาการสงสัยโรคพิษสุนัขบ้าจะสามารถดำเนินการจับสัตว์ขังไว้ดูอาการระยะเวลา 180 วัน ซึ่งมีผู้ปฏิบัติได้ร้อยละ 0.2 การศึกษานี้ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แสดงให้เห็นว่าแม้เจ้าหน้าที่จะมีความรู้ในระดับที่สูงแต่การปฏิบัติในบางประเด็นนั้นไม่สามารถปฏิบัติได้ ผลจากการศึกษานี้ทำให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมด้านการปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเพิ่มศักยภาพด้านการปฏิบัติโดยการเพิ่มบุคลากรด้านสัตวแพทย์หรือสัตวบาลเพื่อปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.สรุปสาระสำคัญ ขั้นตอนการดำเนินการ และเป้าหมายของงาน

4.1 สรุปสาระสำคัญ

โรคพิษสุนัขบ้า (Rabies) เป็นโรคติดเชื้อไวรัสที่มีความรุนแรงสูงและยังคงเป็นปัญหาสำคัญด้านสาธารณสุขในหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย โดยในปัจจุบันยังคงพบผู้เสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้าอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตาม โรคนี้สามารถป้องกันได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการควบคุมโรคในสัตว์พาหะ การฉีดวัคซีนอย่างครอบคลุม และการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน โดยในระดับนานาชาติ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization; WHO) ร่วมกับองค์การสุขภาพสัตว์โลก (World Organization for Animal Health; WOAH) องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations; FAO) และ Global Alliance for Rabies Control (GARC) ได้ร่วมกันขับเคลื่อนแนวคิด “One Health” เพื่อบูรณาการความร่วมมือระหว่างสุขภาพคน สัตว์ และสิ่งแวดล้อม พร้อมกำหนดเป้าหมายในการยุติการเสียชีวิตจากโรคพิษสุนัขบ้าในมนุษย์ให้ได้ภายในปี ค.ศ. 2030 “Zero by 2030” (WHO, 2018) สำหรับประเทศไทยมีนโยบายกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปภายใต้โครงการสัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า ตามพระปณิธาน ศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำงานบูรณาการร่วมกัน โดยเฉพาะอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงานในพื้นที่ ได้แก่ การสำรวจและเฝ้าระวังประชากรสัตว์เสี่ยง การช่วยรณรงค์และประชาสัมพันธ์การฉีดวัคซีน การให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันโรค รวมถึงการประสานงานเบื้องต้นกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในการควบคุมและรายงานสถานการณ์โรค เพื่อให้การป้องกันและควบคุมโรคเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอและอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ตลอดจนวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าว เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาศักยภาพบุคลากรและเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในระดับพื้นที่

การศึกษาเป็นการสอบถามด้วยแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 394 ราย ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอและอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดชลบุรี โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและความแม่นยำของแบบสอบถามโดยการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปใช้จริง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความรู้ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 89.85 มีระดับทักษะที่เหมาะสมและเหมาะสมอย่างยิ่งรวมกันร้อยละ 97.97 และมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 84.78 สะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความพร้อมและศักยภาพในการดำเนินงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในระดับพื้นที่เป็นอย่างดีซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Tenzin et al. (2012) ที่พบว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ผ่านการอบรมจะมีความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติสูงกว่ากลุ่มคนทั่วไป

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติ พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทั้งสามอยู่ในระดับต่ำมาก โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับทักษะ เท่ากับ 0.16 ($p\text{-value} = 0.0012$) ความรู้กับการปฏิบัติ เท่ากับ 0.08 ($p\text{-value} = 0.1058$) และทักษะกับการปฏิบัติ เท่ากับ 0.20 ($p\text{-value} < 0.001$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้บุคลากรส่วนใหญ่จะมีความรู้และทักษะที่ดีต่อการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า แต่การนำไปสู่การปฏิบัติจริงอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยอื่นร่วมด้วย

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับการเก็บรักษาวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า การใช้วัคซีนอย่างถูกต้อง และความพร้อมด้านอุปกรณ์หรือสถานที่สำหรับกักสัตว์กลุ่มเสี่ยงที่สัมผัสโรค ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพของการเฝ้าระวังและควบคุมโรคในพื้นที่

ผลการศึกษานี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า การวางแผนจัดอบรมเสริมสร้างความรู้เฉพาะด้านการสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ตลอดจนการกำหนดนโยบายและมาตรการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในระดับจังหวัดและท้องถิ่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและพัฒนาเป็นพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้าต่อไป

4.2 ขั้นตอนการดำเนินการ

การศึกษานี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติในการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาสมัครด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรี จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผล ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

4.2.1 รวบรวม ศึกษา และค้นคว้า เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความรู้ ทักษะ และวิธีปฏิบัติที่เคยศึกษาและได้รับการตีพิมพ์

4.2.2 การสร้างแบบสอบถามความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติในการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในการศึกษานี้ ได้ผ่านตรวจสอบความถูกต้องและความแม่นยำของแบบสอบถามโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ในกรมปศุสัตว์ด้านโรคพิษสุนัขบ้า จำนวน 4 ท่าน ดังนี้

1) นายวีรพงษ์ ธนพงศ์ธรรม	ผู้เชี่ยวชาญด้านการควบคุมโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน (โรคพิษสุนัขบ้า)
สำนักควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์
2) นายพรพิรุณ ชินสอน	นายสัตวแพทย์ชำนาญการพิเศษ
ผู้อำนวยการกลุ่มควบคุมป้องกันโรคสัตว์เลี้ยง
สำนักควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์
3) นายยุทธภูมิ สืบขำเพชร	นายสัตวแพทย์ชำนาญการพิเศษ
ผู้อำนวยการส่วนสุขภาพสัตว์
สำนักงานปศุสัตว์เขต 2

4) นายมูทิยะ ชลามาตย์

นายสัตวแพทย์ชำนาญการพิเศษ

หัวหน้ากลุ่มระบาดวิทยาและสารสนเทศ

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคตะวันออก

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรง (validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-objective congruence; IOC) พบว่าข้อคำถามทุกข้อมีค่าดัชนีมากกว่า 0.50 แสดงถึงแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และผลการทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha Coefficient มีค่าเท่ากับ 0.70 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ทั้งนี้แบบสอบถามดังกล่าวแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย

1) ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย หน่วยงานที่ปฏิบัติงาน เพศ อายุ ระยะเวลาปฏิบัติงานด้านการควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า จำนวนครั้งที่เข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า

2) ส่วนที่ 2 แบบทดสอบความรู้ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า จำนวน 10 ข้อ (คะแนนเต็ม 10 คะแนน) การจัดกลุ่มคะแนนระดับความรู้ โดยคำนวณหาขนาดความกว้างของอันตรภาคชั้นจากคะแนนสูงสุดลบด้วยคะแนนต่ำสุดแล้วหารด้วยจำนวนชั้นที่ต้องการ (3 ชั้น) (Best, 1977) ซึ่งสามารถแบ่งระดับคะแนนความรู้ออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ความรู้ระดับสูง คะแนน 7 - 10

ความรู้ระดับปานกลาง คะแนน 4 - 6

ความรู้ระดับต่ำ คะแนน 0 - 3

คะแนนข้อคำถามวัดระดับความรู้จำแนกตามลักษณะคำถาม ดังนี้ ข้อคำถามเชิงบวก (ข้อ 2 และ 7) หากตอบ “ใช่” ถือว่าตอบถูกต้อง ได้ 1 คะแนน และข้อคำถามเชิงลบ (ข้อ 1, 3-6 และ 8-10) หากตอบ “ไม่ใช่” ถือว่าตอบถูกต้อง ได้ 1 คะแนน ส่วนการตอบผิดหรือไม่ตรงตามเงื่อนไขดังกล่าวจะได้ 0 คะแนน

3) ส่วนที่ 3 คำถามวัดทัศนคติต่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า จำนวน 10 ข้อ เนื่องจากผลการเก็บข้อมูลเบื้องต้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีคะแนนทัศนคติเชิงบวกสูงมาก ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความเอนเอียงและไม่สามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่มีทัศนคติระดับสูงและระดับปานกลางได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้เกณฑ์พิสัยจริง (Range) จากผลการตอบแบบสอบถามในการคำนวณหาความกว้างของอันตรภาคชั้นเพื่อจำแนกเกณฑ์การแปลผล (บุญชม, 2560) โดยแบ่งระดับคะแนนทัศนคติออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

สูตรการหาค่าอันตรภาคชั้น

$$\text{จำนวนอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับที่ต้องการ}}$$

$$\text{ช่วงของการแปลผล} = \frac{9.8 - 4.4}{5}$$

$$= 1.08$$

ดังนั้นเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- 4.40 - 5.48 หมายถึง ระดับทัศนคติด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง
 5.49 - 6.56 หมายถึง ระดับทัศนคติด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าไม่เหมาะสม
 6.57 - 7.64 หมายถึง ระดับทัศนคติด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าเห็นด้วยปานกลาง
 7.65 - 8.72 หมายถึง ระดับทัศนคติด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าเหมาะสม
 8.73 - 9.80 หมายถึง ระดับทัศนคติด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าเหมาะสมอย่างยิ่ง

4) ส่วนที่ 4 คำถามวัดการปฏิบัติด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า จำนวน 10 ข้อ คะแนนเต็ม 10 คะแนน โดยกำหนดให้ “ปฏิบัติได้” มีคะแนนเท่ากับ 1 และ “ปฏิบัติไม่ได้” มีคะแนนเท่ากับ 0 โดยจัดกลุ่มคะแนนการปฏิบัติ โดยนำคะแนนสูงสุด (10) ลบด้วยคะแนนต่ำสุด (0)หารด้วยอันตรภาคชั้น (3) (Best, 1977) โดยสามารถแบ่งคะแนนการปฏิบัติออกได้ เป็น 3 ระดับ ดังนี้

- คะแนนการปฏิบัติ 7 - 10 หมายถึง มีการปฏิบัติเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าในระดับสูง
 คะแนนการปฏิบัติ 4 - 6 หมายถึง มีการปฏิบัติเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าในระดับปานกลาง
 คะแนนการปฏิบัติ 0 - 3 หมายถึง มีการปฏิบัติเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าในระดับต่ำ

4.2.3 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มเก็บตัวอย่างในการศึกษานี้ ปฏิบัติโดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ ในกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่ชัด ด้วยวิธีของ Daniel (1995) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ร้อยละ 5 และสัดส่วนของประชากรที่คาดว่าจะตอบคำถามถูกต้องเท่ากับร้อยละ 50 ซึ่งผลการคำนวณ พบว่า ต้องเก็บข้อมูลตัวอย่างจากเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า อย่างน้อยจำนวน 385 ราย

$$n = \frac{Z^2 P(1 - P)}{d^2}$$

โดยที่	n	คือ ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ
	Z	คือ ค่ามาตรฐานตามระดับความเชื่อมั่น
	P	คือ สัดส่วนของประชากรที่คาดว่าจะมีลักษณะที่ศึกษา
	d	คือ ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

จากนั้นสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มในแต่ละพื้นที่อำเภอ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และกลุ่มที่ 2 อาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า และได้มีการนำแบบสอบถามไปทดลองเก็บข้อมูลเบื้องต้น (Pilot study) จำนวน 30 ราย เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha Coefficient ก่อนนำแบบสอบถามไปใช้ในการจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่จริง

4.2.4 การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (cross-sectional Study) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ (Google Forms) และจัดส่งลิงก์แบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยกำหนดระยะเวลาการจัดเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1–31 พฤษภาคม 2568 ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มอัตราการตอบกลับ (response Rate) ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดตามให้กลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ตอบแบบสอบถามภายในเวลาที่กำหนด ผ่านทางแอปพลิเคชัน LINE และการติดต่อทางโทรศัพท์

4.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด-ค่าสูงสุด ค่ามัธยฐาน ด้วยโปรแกรม Microsoft Excel การทดสอบสมมติฐานใช้สถิติเชิงอนุมาน เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และการทำงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Spearman's Rank Correlation Coefficient) ผ่านโปรแกรมเสริมระบบสถิติ Real Statistics for Excel (real-statistics.com) การแปลผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน ใช้เกณฑ์การพิจารณาขนาดของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตาม Hinkle et al. (2003) โดยพิจารณาทั้งขนาดและทิศทางของความสัมพันธ์ ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	ระดับความสัมพันธ์
0.90 ถึง 1.00 หรือ -0.90 ถึง -1.00	มีความสัมพันธ์สูงมาก
0.70 ถึง 0.90 หรือ -0.70 ถึง -0.90	มีความสัมพันธ์สูง
0.50 ถึง 0.70 หรือ -0.50 ถึง -0.70	มีความสัมพันธ์ปานกลาง
0.30 ถึง 0.50 หรือ -0.30 ถึง -0.50	มีความสัมพันธ์ต่ำ
0.00 ถึง 0.30 หรือ -0.00 ถึง -0.30	มีความสัมพันธ์ต่ำมาก

หมายเหตุ ใช้เกณฑ์ขอบเขตล่างของช่วงถัดไป (Lower Bound Rule)

4.3 เป้าหมายของงาน

- 1) เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ และการทำงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี
- 2) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และการทำงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

4.4. ผลการศึกษา

การศึกษานี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 394 ราย เป็นอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรี 346 ราย และเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ 48 ราย โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 70.56 ขณะที่เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 29.44 (ตารางที่ 1) ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุเฉลี่ย 34.96 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 18 ปี และสูงสุด 60 ปี มีประสบการณ์ทำงานด้านการควบคุมและป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเฉลี่ย 4.13 ปี โดยมีประสบการณ์ต่ำสุด 1 ปี และสูงสุด 31 ปี และมีจำนวนการเข้าร่วมการอบรมเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าเฉลี่ย 3.06 ครั้ง โดยมีจำนวนครั้งต่ำสุด 1 ครั้ง และสูงสุด 40 ครั้ง (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 ร้อยละของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ในจังหวัดชลบุรีที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ (n = 394)

เพศ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศหญิง	278	70.56
เพศชาย	116	29.44

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ด้านอายุ ด้านการควบคุมและป้องกัน โรคพิษสุนัขบ้า และจำนวนการได้รับการอบรมเกี่ยวกับเรื่องโรคพิษสุนัขบ้า (n = 394)

ปัจจัย	ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	ค่าต่ำสุด (Min)	ค่าสูงสุด (Max)
อายุ (ปี)	34.96 (± 8.53)	18	60
ประสบการณ์การทำงานด้านการควบคุมและป้องกัน โรคพิษสุนัขบ้า (ปี)	4.13 (± 4.43)	1	31
จำนวนการได้รับการอบรมเกี่ยวกับเรื่อง โรคพิษสุนัขบ้า (ครั้ง)	3.06 (± 3.85)	1	40

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า

ผลการศึกษาระดับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรี จำนวน 394 ราย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับสูงจำนวน 354 ราย คิดเป็นร้อยละ 89.85 มีความรู้ระดับปานกลางจำนวน 33 รายคิดเป็นร้อยละ 8.37 และมีความรู้ระดับต่ำจำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.78 โดยมีค่ากลางมัธยฐานคะแนนความรู้ 9 คะแนน (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ระดับความรู้ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดชลบุรีที่ตอบแบบสอบถาม (n= 394)

ระดับความรู้ (ช่วงคะแนน)	จำนวนราย (ร้อยละ)	ค่ากลางมัธยฐาน	IQR (Q3 – Q1)
ระดับสูง (7-10)	354 (89.85)	9.5	1 (10-9)
ระดับปานกลาง (4-6)	33 (8.37)	6	1 (6-5)
ความรู้ระดับต่ำ (0-3)	7 (1.78)	2	0 (2-2)
รวม	394 (100)	9	2 (10-8)

จากแบบสอบถามพบว่า เจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอและอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรีมีระดับความรู้ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับดี โดยข้อคำถามที่มีผู้ตอบถูกมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ โรคพิษสุนัขบ้าสามารถป้องกันได้ด้วยการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า คิดเป็นร้อยละ 84.01 สุนัขและแมวที่ได้รับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเพียง 1 ครั้งไม่สามารถป้องกันโรคได้ตลอดชีวิต คิดเป็นร้อยละ 83.50 และโรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคติดต่อที่มีสาเหตุมาจากเชื้อไวรัส คิดเป็นร้อยละ 82.29 ลำดับถัดมาข้อคำถามด้านความรู้ที่มีจำนวนผู้ตอบถูกน้อยที่สุดสามอันดับ ได้แก่ ขณะให้บริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า สามารถวางขวดวัคซีนสัมผัสกับน้ำแข็งหรือไอซ์แพคได้โดยตรง ซึ่งมีผู้ตอบถูกเพียงร้อยละ 65.23 รองลงมา คือ ความรู้เกี่ยวกับปริมาณวัคซีนที่ใช้ในการฉีดสุนัขและแมว ร้อยละ 71.32 และการแสดงอาการของสัตว์ป่วยโรคพิษสุนัขบ้า ร้อยละ 75.63 (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดชลบุรีที่ตอบแบบสอบถามถูกต้องจำแนกรายข้อ (n= 394)

รายละเอียดคำถาม	คำตอบที่ถูก	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. โรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคติดต่อที่มีสาเหตุมาจากเชื้อไวรัส	ใช่	340	82.29
2. โรคพิษสุนัขบ้าเกิดเฉพาะกับสุนัขและแมวเท่านั้น	ไม่ใช่	314	79.70
3. สัตว์อายุน้อยไม่สามารถเป็นโรคพิษสุนัขบ้าได้	ไม่ใช่	322	81.73
4. โรคพิษสุนัขบ้าเกิดขึ้นเฉพาะในช่วงฤดูร้อนเท่านั้น	ไม่ใช่	307	77.92
5. อาการของสัตว์ที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้าจะมีลักษณะพฤติกรรมที่ดุร้ายเท่านั้น	ไม่ใช่	298	75.63
6. คนหรือสัตว์ที่แสดงอาการของโรคพิษสุนัขบ้า สามารถรักษาให้หายขาดได้	ไม่ใช่	306	77.66
7. โรคพิษสุนัขบ้าสามารถป้องกันได้ด้วยการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า	ใช่	331	84.01
8. สุนัขและแมวที่ได้รับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเพียง 1 ครั้งสามารถป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าได้ตลอดชีวิต	ไม่ใช่	329	83.50

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดชลบุรีที่ตอบแบบสอบถามถูกต้องจำแนกรายข้อ (n= 394) (ต่อ)

รายละเอียดคำถาม	คำตอบ ที่ถูก	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
9. ระยะเวลาให้บริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า สามารถวางขวดวัคซีนสัมผัสกับน้ำแข็งหรือไอซ์แพคได้โดยตรง	ไม่ใช่	257	65.23
10. การฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสุนัขและแมวใช้ปริมาณ วัคซีนตามน้ำหนักตัวของสัตว์	ไม่ใช่	281	71.32

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยด้านทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า

ผลการศึกษาปัจจัยด้านทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรี จำนวน 394 ราย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับทัศนคติเหมาะสมอย่างยิ่ง จำนวน 184 ราย คิดเป็นร้อยละ 46.70 ระดับทัศนคติเหมาะสม จำนวน 202 ราย คิดเป็นร้อยละ 51.27 ระดับทัศนคติปานกลาง จำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.78 ระดับทัศนคติไม่เหมาะสมจำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.25 และมีค่ากลางมัธยฐานรวมที่ 8.4 คะแนน (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ระดับทัศนคติด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดชลบุรีที่ตอบแบบสอบถาม (n= 394)

ระดับทัศนคติ (ช่วงคะแนน)	จำนวนราย (ร้อยละ)	ค่ากลาง มัธยฐาน	IQR (Q3 – Q1)
เหมาะสมอย่างยิ่ง (8.41-10)	184 (46.70)	9.2	0.4 (9.2-8.8)
เหมาะสม (6.81-8.40)	202 (51.27)	7.8	0.6 (8.2-7.6)
ปานกลาง (5.21-6.80)	7 (1.78)	6	0.7 (6.7-6.0)
ไม่เหมาะสม (3.61-5.20)	1 (0.25)	4.4	0 (4.4-4.4)
ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง (2.00-3.60)	0 (0)	0	0 (0-0)
รวม	394	8.4	1.2 (9-7.8)

จากแบบสอบถามพบว่าเจ้าหน้าที่มีระดับทัศนคติในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งจำนวน 6 ประเด็นข้อความ (ตารางที่ 6) ได้แก่

1) ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า เจ้าของสัตว์ต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการนำสัตว์เลี้ยงไปรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเมื่อถึงเวลาได้รับวัคซีน คิดเป็นร้อยละ 72.84

2) ท่านคิดว่าการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ ตามรอบบรรณรังค์ปีงบประมาณละ 1 ครั้ง ช่วยป้องกันการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ได้ คิดเป็นร้อยละ 51.5

3) ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า การมีอยู่ของสัตว์จรจัด เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการระบาดของโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 57.36

4) ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า การควบคุมจำนวนสัตว์จรจัดไม่ให้เพิ่มจำนวน ทำให้การควบคุมและป้องกันโรคพิษสุนัขบ้ามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น คิดเป็นร้อยละ 53.06

5) ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า การเลี้ยงสัตว์อย่างถูกวิธีและรับผิดชอบ รวมถึงการป้องกันสัตว์เลี้ยง จากโรคพิษสุนัขบ้า ให้กับประชาชนในพื้นที่ จะช่วยลดจำนวนการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ได้ คิดเป็นร้อยละ 56.85

6) ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า การจัดอบรมเกี่ยวกับแนวทางการควบคุมและป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ ให้กับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับโรคพิษสุนัขบ้า จะทำให้การปฏิบัติงานด้านการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้ามีประสิทธิภาพมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 59.40

ตารางที่ 6 ระดับทัศนคติด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าใน
จังหวัดชลบุรีที่ตอบแบบสอบถาม (n= 394)

ทัศนคติ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง (ร้อยละ)	เห็นด้วย (ร้อยละ)	ไม่แน่ใจ (ร้อยละ)	ไม่เห็นด้วย (ร้อยละ)	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง (ร้อยละ)	ค่า มัธยฐาน (IQR)	ระดับ ทัศนคติ ส่วนใหญ่
1. ท่านคิดว่าในปัจจุบันการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าและการควบคุมการเลี้ยงสัตว์ และปล่อยสัตว์ มีประสิทธิภาพเพียงพอในการควบคุมป้องกันไม่ให้เกิดโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์	93 (23.60)	145 (36.81)	98 (24.87)	49 (12.44)	9 (2.28)	0.4 (0.20)	เห็นด้วย
2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า เจ้าของสัตว์ต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการนำสัตว์เลี้ยงไปรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเมื่อถึงเวลาได้รับวัคซีน	287 (72.84)	99 (25.13)	5 (1.27)	3 (0.76)	0 (0)	1 (0.20)	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
3. ท่านคิดว่าการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ ตามรอบ รณรงค์ปีงบประมาณละ 1 ครั้ง ช่วยป้องกันการเกิดโรคพิษสุนัขบ้า ในสัตว์ได้	203 (51.52)	170 (43.15)	18 (4.57)	3 (0.76)	0 (0)	1 (0.20)	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
4. ท่านคิดว่า มาตรการการสำรวจและขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยง ช่วยลดจำนวนการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ได้	140 (35.53)	192 (48.74)	51 (12.94)	9 (2.28)	2 (0.51)	0.8 (0.20)	เห็นด้วย
5. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า การมีอยู่ของสัตว์จรจัด เป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้เกิดการระบาดของโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์	226 (57.36)	139 (35.28)	24 (6.09)	5 (1.27)	0 (0)	1(0.20)	เห็นด้วย อย่างยิ่ง

ตารางที่ 6 ระดับทัศนคติด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าใน จังหวัดชลบุรีที่ตอบแบบสอบถาม (n= 394) (ต่อ)

ทัศนคติ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง (ร้อยละ)	เห็นด้วย (ร้อยละ)	ไม่แน่ใจ (ร้อยละ)	ไม่เห็นด้วย (ร้อยละ)	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง (ร้อยละ)	ค่า มัธยฐาน (IQR)	ระดับ ทัศนคติ ส่วนใหญ่
6. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า การควบคุมจำนวนสัตว์จรจัดไม่ให้ เพิ่มจำนวน ทำให้การควบคุมและป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	209 (53.06)	172 (43.65)	11 (2.79)	1 (0.25)	1 (0.25)	1 (0.20)	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
7. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า หากพบสัตว์ที่แสดงอาการของโรค พิษสุนัขบ้า ให้กำจัดสัตว์ตัวนั้น	171 (43.41)	142 (36.04)	56 (14.21)	22 (5.58)	3 (0.76)	0.8 (0.20)	เห็นด้วย
8. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า การมีสถานสงเคราะห์สัตว์ในพื้นที่ ช่วยลดจำนวนการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ได้	147 (37.31)	127 (32.23)	96 (24.37)	17 (4.31)	7 (1.78)	0.8 (0.40)	เห็นด้วย
9. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า การเลี้ยงสัตว์อย่างถูกวิธีและรับผิดชอบ รวมถึงการป้องกันสัตว์เลี้ยง จากโรคพิษสุนัขบ้าให้กับประชาชนในพื้นที่ จะช่วยลดจำนวน การเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ได้	224 (56.85)	154 (39.09)	14 (3.55)	2 (0.51)	0 (0)	1 (0.20)	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
10. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า การจัดอบรมเกี่ยวกับแนวทาง การควบคุมและป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ให้กับเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับโรคพิษสุนัขบ้า จะทำให้การปฏิบัติงาน ด้านการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้ามีประสิทธิภาพมากขึ้น	234 (59.40)	143 (36.29)	15 (3.81)	1 (0.25)	1 (0.25)	1 (0.20)	เห็นด้วย อย่างยิ่ง

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาปัจจัยการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า

ผลการศึกษาปัจจัยด้านการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรีจำนวน 394 ราย พบว่า ได้คะแนนระดับสูงจำนวน 334 ราย คิดเป็นร้อยละ 84.78 คะแนนระดับปานกลางจำนวน 54 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.7 และระดับคะแนนต่ำจำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.52 และค่ากลางมัธยฐานรวมที่ 9 คะแนน (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ระดับคะแนนการปฏิบัติด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดชลบุรีที่ตอบแบบสอบถาม (n= 394)

ระดับการปฏิบัติ (ช่วงคะแนน)	จำนวนราย (ร้อยละ)	ค่ากลางมัธยฐาน	IQR (Q3 – Q1)
ระดับสูง (7-10)	334 (84.78)	9	2 (10-8)
ระดับปานกลาง (4-6)	54 (13.7)	6	1 (6-5)
ระดับต่ำ (0-3)	6 (1.52)	3	1.5 (3-1.5)
รวม	394 (100)	9	3 (10-7)

จากผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอและอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรี มีการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับดี โดยข้อคำถามส่วนใหญ่มีสัดส่วนของผู้ที่สามารถปฏิบัติได้มากกว่าร้อยละ 80 (ตารางที่ 8) โดยพบว่า ข้อการปฏิบัติที่สามารถปฏิบัติได้สูงที่สุด คือ เมื่อพบสัตว์ที่สงสัยโรคพิษสุนัขบ้า ท่านประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อควบคุมโรคได้ คิดเป็นร้อยละ 97.97 รองลงมา ได้แก่ ท่านมีการประชาสัมพันธ์ให้เจ้าของสัตว์ทราบถึงแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์และในคนอย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 97.46 และเมื่อพบผลบวกของโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ ท่านประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนในพื้นที่ทราบถึงการเกิดโรคดังกล่าว เพื่อทำการเฝ้าระวังได้ คิดเป็นร้อยละ 97.21 นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ตอบร้อยละ 91.12 มีการเข้ารับการอบรมหรือค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับความรู้โรคพิษสุนัขบ้าอย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง และร้อยละ 94.42 มีการติดตามข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการระบาดของโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ข้างเคียงได้ในด้านการดำเนินการมาตรการสร้างภูมิคุ้มกันโรค พบว่าร้อยละ 89.84 ของผู้ตอบสามารถฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าตามรณรงค์ให้กับสัตว์ในพื้นที่ได้ อย่างน้อย 80% ของจำนวนประชากรสัตว์ในพื้นที่

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดชลบุรีที่ตอบแบบสอบถามในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าจำแนกรายข้อ (n= 394)

รายละเอียดคำถาม	คำตอบที่ถูกต้อง	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. เมื่อพบสัตว์ที่สงสัยโรคพิษสุนัขบ้า ท่านประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อควบคุมโรคได้	ปฏิบัติได้	386	97.97
2. เมื่อพบสัตว์ที่เสียชีวิตด้วยอาการของโรคพิษสุนัขบ้า ท่านส่งซากสัตว์นั้นเพื่อตรวจวินิจฉัยทางห้องปฏิบัติการได้	ปฏิบัติได้	284	72.08
3. ท่านสามารถฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าตามรอบแผนรณรงค์ให้กับสัตว์ในพื้นที่ได้ อย่างน้อย 80% ของจำนวนประชากรสัตว์ในพื้นที่	ปฏิบัติได้	354	89.84
4. เมื่อพบผลบวกของโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ ท่านฉีดวัคซีนให้กับสุนัขและแมวทุกตัวรัศมี 5 กิโลเมตร รอบจุดเกิดโรคได้	ปฏิบัติได้	315	79.95
5. เมื่อพบสัตว์ที่สงสัยโรคพิษสุนัขบ้า ท่านมีอุปกรณ์และวิธีการที่สามารถกักสัตว์เพื่อสังเกตอาการอย่างน้อย 15 วัน ได้	ปฏิบัติได้	264	67.01
6. เมื่อมีสัตว์กลุ่มเสี่ยงที่โดนสัตว์ที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้ากัด ท่านมีอุปกรณ์และวิธีการที่สามารถกักสัตว์กลุ่มเสี่ยงนั้นเพื่อเฝ้าระวังทางอาการ เป็นเวลา 6 เดือน ได้	ปฏิบัติได้	192	48.73
7. ท่านเข้ารับการอบรมหรือค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ความรู้โรคพิษสุนัขบ้า อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง	ปฏิบัติได้	359	91.12
8. ท่านติดตามข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการระบาดของโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ข้างเคียงได้	ปฏิบัติได้	372	94.42
9. เมื่อพบผลบวกของโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ ท่านประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนในพื้นที่ทราบถึงการเกิดโรคดังกล่าว เพื่อทำการเฝ้าระวังได้	ปฏิบัติได้	383	97.21
10. ท่านมีการประชาสัมพันธ์ให้เจ้าของสัตว์ทราบถึงแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์และในคน อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง	ปฏิบัติได้	384	97.46

**ส่วนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่สำนักงาน
ปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ในด้าน
การป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า**

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการกระจายตัวของข้อมูลความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่ในการศึกษานี้ พบว่า ข้อมูลคะแนนมีการกระจายตัวของข้อมูลที่ไม่เป็นโค้งปกติ (Non-normal distribution) ผู้ทำการศึกษาจึงเลือกใช้สถิติไม่อิงพารามิเตอร์ (Non-parametric statistics) ได้แก่ Spearman's rank correlation coefficient ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

ผลการศึกษาความสัมพันธ์โดยคำนวณและพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ Spearman's Rank Correlation Coefficient พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรีในด้านการควบคุมและป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า จำนวน 394 ราย อยู่ในระดับต่ำมาก (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์สเปียร์แมน (Spearman's Rank Correlation Coefficient) ของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดชลบุรีที่ตอบแบบสอบถาม (n = 394)

	ความรู้	ทักษะ	การปฏิบัติ
ความรู้	1		
ทักษะ	0.16 (p-value = 0.0012)	1	
การปฏิบัติ	0.08 (p-value = 0.1058)	0.2 (p-value < 0.001)	1

โดยพบว่า ความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะในระดับต่ำมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สเปียร์แมนเท่ากับ 0.16 และมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value = 0.0012) แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าเพิ่มขึ้น มีแนวโน้มที่จะมีทักษะที่เหมาะสมต่อการป้องกันและควบคุมโรคเพิ่มขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในระดับต่ำมาก สะท้อนว่าความรู้เพียงอย่างเดียวอาจไม่ใช่ปัจจัยสำคัญเพียงประการเดียวที่กำหนดทักษะของผู้ปฏิบัติงาน

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้กับการปฏิบัติ พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สเปียร์แมนเท่ากับ 0.08 แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value = 0.1058) แสดงให้เห็นว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าที่สูงไม่ได้หมายความว่าผู้ปฏิบัติงานจะมีการปฏิบัติงานด้านการป้องกัน และควบคุมโรคที่สูงขึ้นตามไป

ความสัมพันธ์ระหว่าง ทักษะคิดกับการปฏิบัติ พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำ โดยมีค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สเปียร์แมนเท่ากับ 0.20 และมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.001$) แสดงว่า ผู้ที่มีทักษะคิดที่เหมาะสมต่อการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้ามีแนวโน้มที่จะมีการปฏิบัติงานที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น แต่ความสัมพันธ์ยังคงอยู่ในระดับต่ำ สะท้อนให้เห็นว่า แม้ทักษะคิดจะมีส่วนสนับสนุนการปฏิบัติงาน แต่ยังมีปัจจัยอื่นร่วมกำหนดพฤติกรรมการทำงาน

เมื่อพิจารณาภาพรวม พบว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสามมิติทิศทางเป็นบวก แต่มีขนาดของความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำ โดยความสัมพันธ์ที่มากที่สุดคือทักษะคิดกับการปฏิบัติงาน รองลงมาคือ ความรู้กับทักษะคิด และความรู้กับการปฏิบัติงานตามลำดับ

4.5 สรุปและวิจารณ์ผลการศึกษา

จากการศึกษาความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรี จำนวน 394 ราย พบว่ามีระดับความรู้ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับดี โดยข้อคำถามที่มีผู้ตอบถูกมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ โรคพิษสุนัขบ้าสามารถป้องกันได้ด้วยการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า สุนัขและแมวที่ได้รับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเพียง 1 ครั้ง ไม่สามารถป้องกันโรคได้ตลอดชีวิต และโรคพิษสุนัขบ้ามีสาเหตุมาจากเชื้อไวรัส แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับโรค การสร้างภูมิคุ้มกัน และความจำเป็นของการฉีดวัคซีนกระตุ้น ซึ่งเป็นองค์ความรู้พื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรค ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการถ่ายทอดความรู้ผ่านการฝึกอบรม การประชุม และการปฏิบัติงาน ทำให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความรู้สอดคล้องกับแนวทางการควบคุมโรค และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการให้คำแนะนำแก่ประชาชน การรณรงค์ฉีดวัคซีน และการควบคุมป้องกันโรคได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาข้อคำถามที่มีผู้ตอบถูกในสัดส่วนต่ำ ทำให้พบช่องว่างขององค์ความรู้ที่ควรได้รับการพัฒนา ได้แก่ การจัดการวัคซีนระหว่างการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะประเด็นการวางขวดวัคซีนสัมผัสกับน้ำแข็งหรือไอซ์แพค โดยตรง รองลงมา คือ ความรู้เกี่ยวกับปริมาณวัคซีนที่ใช้ในการฉีดสุนัขและแมว และการแสดงอาการของสัตว์ป่วยโรคพิษสุนัขบ้า จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าช่องว่างด้านความรู้ส่วนใหญ่ไม่ได้เกิดจากการขาดความรู้เกี่ยวกับโรค แต่เป็นความรู้เชิงปฏิบัติ โดยเฉพาะ ประเด็น ความรู้เกี่ยวกับการจัดเก็บวัคซีนระหว่างการออกปฏิบัติงาน เป็นประเด็นที่สำคัญ เนื่องจากวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเป็นชีววัตถุที่ไวต่ออุณหภูมิ การวางขวดวัคซีนสัมผัสกับน้ำแข็งหรือไอซ์แพคโดยตรงอาจทำให้วัคซีนเกิดการเยือกแข็ง ส่งผลให้โปรตีนหรือสารประกอบสำคัญภายในวัคซีนเสื่อมสภาพ ทำให้ประสิทธิภาพในการกระตุ้นภูมิคุ้มกันลดลงส่งผลต่อการสร้างภูมิคุ้มกันระดับฝูงในประชากรสัตว์ (กรมควบคุมโรค, 2562) ดังนั้น ความรู้ด้านการบริหารจัดการระบบห่วงโซ่ความเย็น จึงเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะอาสาปศุสัตว์ซึ่งมีบทบาทสนับสนุนการฉีดวัคซีนในพื้นที่ นอกจากนี้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปริมาณวัคซีนที่ใช้ในการฉีดสุนัขและแมว พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนหนึ่งยังเข้าใจว่าปริมาณวัคซีนขึ้นอยู่กับน้ำหนักตัวของสัตว์ ทั้งที่ในทางปฏิบัติ วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าสำหรับสัตว์จะใช้ปริมาณคงที่ต่อหนึ่งตัวตามที่ผู้ผลิตกำหนด โดยไม่ขึ้นกับน้ำหนักตัวความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในประเด็นนี้อาจส่งผลให้เกิดการใช้วัคซีนไม่ถูกต้อง สูญเสียวัคซีนโดยไม่จำเป็น หรือทำให้สัตว์ได้รับวัคซีนไม่

ครบตามมาตรฐานที่กำหนด และยังพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนยังเข้าใจว่าโรคพิษสุนัขบ้าจะแสดงอาการเฉพาะแบบดุร้าย ทั้งที่จริงแล้ว สัตว์ป่วยสามารถแสดงอาการได้ทั้งแบบดุร้าย และแบบเชื่องซึมหรืออัมพาต ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของประชาชนที่มารับบริการทางสัตวแพทย์ที่กลุ่มควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า สำนักงานสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร โดยผลการศึกษาพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าโรคพิษสุนัขบ้าสามารถแสดงอาการแบบเชื่องซึม (นิติพันธ์, 2565) และการศึกษาเรื่องการสำรวจประชากรสุนัขจรจัด ความรู้ และทัศนคติของประชาชน ระดับท้องถิ่น ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เดือนกุมภาพันธ์ 2557 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าสัตว์ติดเชื้อมีอาการซึม หลบตามมุมมืด (วรامل และคณะ, 2557) หากผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถจำแนกลักษณะอาการทั้งสองรูปแบบได้ อาจส่งผลให้การคัดกรองสัตว์ต้องสงสัย การสอบสวนโรค และการรายงานเพื่อเฝ้าระวังโรคเกิดความล่าช้า เพิ่มความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายของโรคในชุมชน

เมื่อพิจารณาในภาพรวม ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าบุคลากรในจังหวัดชลบุรี มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับที่ดี แต่ยังมีช่องว่างขององค์ความรู้เชิงเทคนิคและเชิงปฏิบัติ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน ดังนั้น แนวทางการพัฒนาศักยภาพในระยะต่อไป ควรมุ่งเน้นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ มากกว่าการบรรยายภาคทฤษฎี โดยเน้นหัวข้อการบริหารจัดการวัคซีนและระบบห่วงโซ่ความเย็น เทคนิคการฉีดวัคซีนที่ถูกต้อง การจำแนกอาการทางคลินิกของโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์แต่ละระยะ เพื่อให้เจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอและอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเพิ่มประสิทธิภาพในการเฝ้าระวังป้องกัน และควบคุมโรคพิษสุนัขบ้ามากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาด้านทัศนคติพบว่า เจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอและอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรีมีทัศนคติต่อการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยระดับทัศนคติส่วนใหญ่อยู่ในระดับ "เห็นด้วย" ถึง "เห็นด้วยอย่างยิ่ง" แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันโรค การสร้างความร่วมมือจากเจ้าของสัตว์ และการดำเนินมาตรการควบคุมโรคตามแนวทางของกรมปศุสัตว์ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้การดำเนินงานด้านการควบคุมโรคในระดับพื้นที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งข้อที่มีระดับทัศนคติ "เห็นด้วยอย่างยิ่ง" มากที่สุด คือ เจ้าของสัตว์ต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการนำสัตว์เลี้ยงไปรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเมื่อถึงเวลาได้รับวัคซีน แสดงให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจตรงกันว่า ความสำเร็จของการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าไม่ได้ขึ้นอยู่กับหน่วยงานภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องอาศัยความรับผิดชอบของเจ้าของสัตว์ในการปฏิบัติตามกฎหมายและดูแลสุขภาพสัตว์เลี้ยงอย่างต่อเนื่อง แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการ "Responsible Pet Ownership" ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าตามหลักการขององค์การสุขภาพสัตว์โลก (WOAH, 2021) และเป็นไปตาม ข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535 ที่ระบุว่าเจ้าของสัตว์ควบคุมต้องจัดการให้สัตว์ควบคุมทุกตัวได้รับการฉีดวัคซีนจากสัตวแพทย์ หรือผู้ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากสัตวแพทย์ หรือผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ตามกำหนดเวลา ประเด็นถัดมา การฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษ

สุนัขบ้าในสัตว์ ตามรอบรณรงค์ปีงบประมาณละ 1 ครั้ง ช่วยป้องกันการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ได้ พบว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และเห็นด้วย รวมกันมากกว่าร้อยละ 94 แสดงให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานมีความเชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพของมาตรการการสร้างภูมิคุ้มกันสัตว์ ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดของสัตวแพทยสภา การมีทัศนคติที่ดีต่อการฉีดวัคซีนส่งผลให้เกิดการสื่อสารต่อประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มโอกาสที่ประชาชนจะให้ความร่วมมือในการนำสัตว์เข้ารับวัคซีนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า การมีอยู่ของสัตว์จรจัด เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการระบาดของโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ และการควบคุมจำนวนสัตว์จรจัดไม่ให้เพิ่มจำนวน ทำให้การควบคุมและป้องกันโรคพิษสุนัขบ้ามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แสดงถึงความเข้าใจว่า สุนัขจรจัดเป็นกลุ่มที่เข้าถึงการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าได้ยาก จึงอาจมีความครอบคลุมของวัคซีนต่ำกว่าระดับที่จำเป็นต่อการหยุดการแพร่กระจายของโรค โดยองค์การอนามัยโลก แนะนำให้มีความครอบคลุมวัคซีนในประชากรสุนัขอย่างน้อยร้อยละ 70 (WHO, 2025) เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคพิษสุนัขบ้า ดังนั้นการบริหารจัดการประชากรสัตว์เป็นสิ่งสำคัญของการควบคุมโรค อย่างไรก็ตาม การควบคุมสัตว์จรจัดเพียงอย่างเดียวไม่สามารถกำจัดโรคได้ หากไม่มีการดำเนินมาตรการอื่นร่วมกัน เช่น การสร้างภูมิคุ้มกันระดับฝูง การขึ้นทะเบียนสัตว์ และการเฝ้าระวังโรคอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การสร้างความเข้าใจให้กับผู้ปฏิบัติงานถึงมาตรการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจึงยังมีความจำเป็น อีกประเด็นหนึ่งที่มีผลการศึกษาน่าสนใจ คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า การเลี้ยงสัตว์อย่างถูกวิธีและรับผิดชอบ รวมถึงการป้องกันสัตว์เลี้ยง จากโรคพิษสุนัขบ้าให้กับประชาชนในพื้นที่ จะช่วยลดจำนวนการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ได้ ซึ่งมีผู้ตอบเห็นด้วยอย่างยิ่งถึงร้อยละ 56.85 แสดงให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานตระหนักถึงบทบาทของการสื่อสารความเสี่ยงและการสร้างความรู้ให้แก่ประชาชนว่าเป็นมาตรการที่สำคัญ ซึ่งการมีทัศนคติเชิงบวกในประเด็นนี้เป็นปัจจัยสำคัญต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมรณรงค์ การประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน ซึ่งจะช่วยเพิ่มความครอบคลุมของการฉีดวัคซีนและลดความเสี่ยงของการเกิดโรค และผลการศึกษายังพบว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า การจัดอบรมเกี่ยวกับแนวทางการควบคุมและป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับโรคพิษสุนัขบ้า จะทำให้การปฏิบัติงานด้านการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้ามีประสิทธิภาพมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ จากผลการศึกษาพบว่ายังคงมีปัจจัยด้านทัศนคติอีกหลายประเด็นที่แม้ว่าผลการประเมินจะอยู่ในระดับ "เห็นด้วย" แต่ยังแสดงให้เห็นถึงช่องว่างด้านทัศนคติที่ควรได้รับการพัฒนา ดังนี้ ประเด็นแรกคือ ในปัจจุบันการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า การควบคุมการเลี้ยงสัตว์และปล่อยสัตว์มีประสิทธิภาพเพียงพอในการควบคุมป้องกันไม่ให้เกิดโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ ซึ่งมีผู้ตอบเห็นด้วยเพียงร้อยละ 36.81 และเห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 23.60 ขณะที่ผู้ตอบไม่แน่ใจถึงร้อยละ 24.87 และไม่เห็นด้วยรวมร้อยละ 14.72 ผลดังกล่าวบ่งชี้ว่าผู้ปฏิบัติงานจำนวนมาก คิดเห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบันยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ อาจเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ การบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่ และความร่วมมือของประชาชน ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย ประเด็นที่สอง คือ มาตรการการสำรวจและขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยง ช่วยลดจำนวนการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ได้ แม้ว่าผู้ตอบส่วนใหญ่จะเห็นด้วยว่ามีประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 84.27 แต่ยังมีผู้ตอบไม่แน่ใจถึงร้อยละ 12.94

ชี้ให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานบางส่วนอาจยังไม่เห็นผลเชิงประจักษ์ของการขึ้นทะเบียนสัตว์ต่อการลดการเกิดโรค ทั้งที่ระบบฐานข้อมูลสัตว์ถือเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการติดตามความครอบคลุมของการฉีดวัคซีน การวางแผนรณรงค์ และการสอบสวนโรค (WOAH, 2024) ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนากระบวนการข้อมูลและการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการให้เห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ในประเด็น หากพบสัตว์ที่แสดงอาการของโรคพิษสุนัขบ้าให้กำจัดสัตว์ตัวนั้น พบว่ามีผู้ตอบไม่แน่ใจถึงร้อยละ 14.21 และไม่เห็นด้วยรวมร้อยละ 6.34 สะท้อนว่าผู้ปฏิบัติงานบางส่วนอาจยังมีความกังวลด้านสวัสดิภาพสัตว์หรือยังไม่เข้าใจแนวทางการจัดการสัตว์ต้องสงสัยตามหลักวิชาการอย่างชัดเจน จึงควรมีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่เน้นการตัดสินใจตามหลักวิชาการ กฎหมาย และจริยธรรม เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และอีกประเด็นที่น่าสนใจคือ การมีสถานสงเคราะห์สัตว์ในพื้นที่ช่วยลดจำนวนการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ได้ ซึ่งแม้จะได้รับความเห็นด้วยในระดับสูง แต่มีผู้ตอบไม่แน่ใจถึงร้อยละ 24.37 แสดงให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานยังมีข้อคิดเห็นที่ไม่ชัดเจนต่อบทบาทของสถานสงเคราะห์สัตว์ในการควบคุมโรค ทั้งนี้ เนื่องจากการมีสถานสงเคราะห์สัตว์เพียงอย่างเดียวไม่ได้เป็นมาตรการควบคุมโรคโดยตรง หากไม่มีระบบคัดกรอง การทำหมันการฉีดวัคซีน และการบริหารจัดการประชากรสัตว์ที่ได้มาตรฐาน จึงควรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของสถานสงเคราะห์สัตว์ในฐานะส่วนหนึ่งของระบบบริหารจัดการประชากรสัตว์ไม่ใช่มาตรการหลักในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

โดยสรุปแล้ว ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอและอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดชลบุรีมีทัศนคติที่เอื้อต่อการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในหลายปัจจัย โดยเฉพาะการสร้างภูมิคุ้มกันสัตว์ การส่งเสริมความรับผิดชอบของเจ้าของสัตว์ การจัดการสัตว์จรจัด และการพัฒนาศักยภาพบุคลากร อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นด้านการบังคับใช้กฎหมาย การใช้ระบบฐานข้อมูลสัตว์ การจัดการสัตว์ต้องสงสัย และบทบาทของสถานสงเคราะห์สัตว์ที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ทั้งในด้านการสร้างความเข้าใจ การกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน และการสนับสนุนเชิงนโยบาย เพื่อให้ทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานสอดคล้องกับหลักวิชาการและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในระดับจังหวัดได้

ผลการศึกษาด้านการปฏิบัติพบว่าเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอและอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรี มีการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับดี โดยข้อคำถามส่วนใหญ่มีสัดส่วนของผู้ที่สามารถปฏิบัติได้มากกว่าร้อยละ 80 ชี้ให้เห็นว่าบุคลากรที่ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่สามารถดำเนินการมาตรการของกรมปศุสัตว์ได้อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านการเฝ้าระวังโรค การควบคุมโรค การรณรงค์สร้างภูมิคุ้มกัน และการสื่อสารความเสี่ยงกับประชาชน ซึ่งเมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า ข้อการปฏิบัติที่สามารถปฏิบัติได้สูงที่สุด คือ เมื่อพบสัตว์ที่สงสัยโรคพิษสุนัขบ้า ท่านประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อควบคุมโรคได้ คิดเป็นร้อยละ 97.97 รองลงมา ได้แก่ ท่านมีการประชาสัมพันธ์ให้เจ้าของสัตว์ทราบถึงแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์และในคนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 97.46 และเมื่อพบผลบวกของโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ ท่านประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนในพื้นที่ทราบถึงการเกิดโรคดังกล่าว เพื่อทำการเฝ้าระวังได้ คิดเป็นร้อยละ 97.21 ผลดังกล่าวแสดง

ให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานมีความพร้อมในการดำเนินงานด้านการเฝ้าระวังเชิงรับและการสื่อสารความเสี่ยง ต่อประชาชน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการควบคุมโรคในพื้นที่ ซึ่งการที่บุคลากรสามารถประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างรวดเร็ว แสดงถึงการมีเครือข่ายการทำงานที่เข้มแข็งระหว่างสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานสาธารณสุข และเครือข่ายอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การสอบสวนโรค การเก็บตัวอย่าง การประกาศเขตโรคระบาดสัตว์ชั่วคราว และการดำเนินมาตรการควบคุมโรคสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว ลดโอกาสการแพร่กระจายของเชื้อได้ ในด้านการสื่อสารความเสี่ยง ผลการศึกษาพบว่าผู้ปฏิบัติงานมีการประชาสัมพันธ์ทั้งก่อนและหลังการเกิดโรค สะท้อนให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานให้ความสำคัญกับการสร้างการรับรู้แก่ประชาชน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้เจ้าของสัตว์นำสัตว์เข้ารับวัคซีนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงช่วยให้ประชาชนสามารถสังเกตอาการสัตว์ต้องสงสัยและแจ้งเหตุได้รวดเร็ว อันเป็นการสนับสนุนระบบการเฝ้าระวังโรคแบบมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ตอบร้อยละ 91.12 มีการเข้ารับการอบรมหรือค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับความรู้โรคพิษสุนัขบ้า อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และร้อยละ 94.42 มีการติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการระบาดของโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ข้างเคียงได้ แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการพัฒนาองค์ความรู้และการติดตามข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถเตรียมความพร้อมต่อสถานการณ์โรคและนำองค์ความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม ในด้านการดำเนินมาตรการสร้างภูมิคุ้มกันโรค พบว่าร้อยละ 89.84 ของผู้ตอบสามารถฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าตามรอบณรงค์ให้กับสัตว์ในพื้นที่ได้ อย่างน้อย 80% ของจำนวนประชากรสัตว์ในพื้นที่ ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของการณรงค์ฉีดวัคซีน ทั้งในด้านการวางแผน การกระจายวัคซีน และการบูรณาการความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเครือข่ายอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษายังแสดงถึงช่องว่างด้านการปฏิบัติในบางประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะประเด็น เมื่อมีสัตว์กลุ่มเสี่ยงที่โดนสัตว์ที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้ากัด ท่านมีอุปกรณ์และวิธีการที่สามารถกักสัตว์กลุ่มเสี่ยงนั้นเพื่อเฝ้าระวังทางอาการ เป็นเวลา 6 เดือน ได้ ซึ่งมีผู้ตอบว่าสามารถปฏิบัติได้เพียงร้อยละ 48.73 ถือเป็นข้อที่มีผลการปฏิบัติต่ำที่สุด รองลงมา คือ เมื่อพบสัตว์ที่สงสัยโรคพิษสุนัขบ้า ท่านมีอุปกรณ์และวิธีการที่สามารถกักสัตว์เพื่อสังเกตอาการอย่างน้อย 15 วัน ได้ คิดเป็นร้อยละ 67.01 และเมื่อพบสัตว์ที่เสียชีวิตด้วยอาการของโรคพิษสุนัขบ้า ท่านส่งซากสัตว์นั้นเพื่อตรวจวินิจฉัยทางห้องปฏิบัติการได้ คิดเป็นร้อยละ 72.08 ผลดังกล่าวสะท้อนว่าข้อจำกัดของการดำเนินงานไม่ได้เกิดจากความรู้หรือทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากข้อจำกัดด้านทรัพยากรในพื้นที่ เช่น การขาดสถานที่กักสัตว์งบประมาณสำหรับดูแลสัตว์ระหว่างการกัก การขาดอุปกรณ์ควบคุมสัตว์ ความร่วมมือของเจ้าของสัตว์ และข้อจำกัดด้านกำลังคนในการติดตามสัตว์ตลอดระยะเวลาการเฝ้าระวัง ส่งผลให้การดำเนินมาตรการทำได้ไม่ครบถ้วนในทุกกรณี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ โดยพบว่ามีคะแนนด้านการปฏิบัติได้น้อยที่สุดในกรณีที่พบสัตว์ที่มีอาการสงสัยโรคพิษสุนัขบ้าจะสามารถดำเนินการจับสัตว์ขังไว้ดูอาการระยะเวลา 180 วัน ซึ่งมีผู้ที่สามารถปฏิบัติได้เพียงร้อยละ 20 เท่านั้น (แก่นเพชร

และณัฐดี, 2567) สำหรับประเด็นการส่งซากสัตว์เพื่อตรวจวินิจฉัย แม้ว่าจะเป็นมาตรการสำคัญของการยืนยันโรค และการเฝ้าระวังทางห้องปฏิบัติการ แต่ยังคงพบว่ามีผู้ปฏิบัติได้เพียงร้อยละ 72.08 ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดด้านการเก็บตัวอย่าง การขนส่งซากสัตว์ ความพร้อมของอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล ส่งผลให้การยืนยันโรคในบางพื้นที่อาจล่าช้า และกระทบต่อการวางมาตรการควบคุมโรคอย่างทันทั่วทั้งที่ ในประเด็นเมื่อพบผลบวกของโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ ทานฉีดยาวัคซีนให้กับสุนัขและแมวทุกตัวรัศมี 5 กิโลเมตร รอบจุดเกิดโรคได้ พบว่ามีผู้ปฏิบัติได้ร้อยละ 79.95 ซึ่งแม้จะอยู่ในระดับค่อนข้างดี แต่ยังสะท้อนว่าการดำเนินมาตรการตอบโต้ภาวะฉุกเฉินยังมีข้อจำกัดบางประการ เช่น จำนวนวัคซีนที่ได้รับจัดสรร ระยะเวลาการเข้าถึงพื้นที่ ความร่วมมือของเจ้าของสัตว์ และความหนาแน่นของประชากรสัตว์ในพื้นที่เสี่ยง จึงควรมีการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรและแผนการปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถดำเนินมาตรการได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาในภาพรวม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอและอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดชลบุรีมีศักยภาพด้านการปฏิบัติงานในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการประสานงาน การเฝ้าระวังโรค การรณรงค์ฉีดวัคซีน และการสื่อสารความเสี่ยง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการควบคุมโรคในพื้นที่ ขณะเดียวกัน ช่องว่างที่พบส่วนใหญ่เป็นข้อจำกัดด้านโครงสร้าง การดำเนินงานและทรัพยากร มากกว่าศักยภาพของบุคลากร ดังนั้น การพัฒนาลำดับถัดไปควรมุ่งเน้นการสนับสนุนสถานที่กักสัตว์ การจัดหาอุปกรณ์ควบคุมสัตว์และอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล การเพิ่มศักยภาพด้านการเก็บและขนส่งตัวอย่าง รวมทั้งการจัดทำแนวทางปฏิบัติร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถดำเนินมาตรการควบคุมโรคได้ครบถ้วนตามหลักวิชาการและเพิ่มประสิทธิภาพของระบบเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอและอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรี พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้งสามอยู่ในระดับต่ำมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการที่พบว่าเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีระดับทัศนคติอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุดแต่ยังไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ และการมีระดับคะแนนความรู้ในระดับสูงไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติ (แก่นเพชร และณัฐดี, 2567) แสดงให้เห็นว่า ระดับความรู้ของบุคลากรเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถอธิบายระดับทัศนคติ และการปฏิบัติในการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าได้ทั้งหมด กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ในระดับสูงอาจไม่ได้มีทัศนคติที่เหมาะสมหรือมีการปฏิบัติในระดับสูงเสมอไป เนื่องจากการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติจริงอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยอื่นร่วมด้วย ทั้งปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน และปัจจัยด้านระบบหรือสภาพแวดล้อมในการทำงาน

ในด้านปัจจัยส่วนบุคคล ประสพการณ์ในการปฏิบัติงาน การรับรู้ความเสี่ยงต่อโรค ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อาจมีส่วนทำให้บุคคลที่มีความรู้ในระดับใกล้เคียงกันมีทัศนคติและพฤติกรรมที่แตกต่างกันได้ ดังนั้น การมีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุ การติดต่อ การป้องกัน และการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า จึงเป็นเพียงพื้นฐานสำคัญของการดำเนินงาน แต่ไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่กำหนดการปฏิบัติของบุคลากร

ในด้านปัจจัยจากการปฏิบัติงาน แม้เจ้าหน้าที่จะมีความรู้และมีทัศนคติที่ดี แต่การปฏิบัติงานจริงอาจมีข้อจำกัดจากภาระงาน เวลา จำนวนบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ความพร้อมของพื้นที่ ตลอดจนความชัดเจนของบทบาทและหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการดำเนินงานควบคุมและ ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าซึ่งต้องอาศัยการดำเนินงานหลายกิจกรรมร่วมกัน เช่น การสำรวจและขึ้นทะเบียนสัตว์ การส่งเสริมการฉีดวัคซีน การเฝ้าระวังสัตว์สงสัย การรายงานและสอบสวนโรค การเก็บและส่งตัวอย่างตรวจ รวมถึงการให้คำแนะนำแก่ประชาชน หากระบบสนับสนุนไม่เอื้อต่อการดำเนินงาน ความรู้ที่มีอยู่ก็อาจไม่สามารถเปลี่ยนแปลงเป็นการปฏิบัติที่เหมาะสมได้อย่างเต็มที่

ในด้านปัจจัยจากระบบหรือสภาพแวดล้อมในการทำงาน การควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหลายภาคส่วน การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอและอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า จึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่เกี่ยวข้องกับการประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานสาธารณสุข ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ หากการสื่อสาร การแบ่งบทบาทหน้าที่ หรือการประสานงานระหว่างหน่วยงานไม่ชัดเจน อาจส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกับความรู้และทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานได้ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรจึงไม่ควรมุ่งเน้นการเพิ่มพูนความรู้เพียงด้านเดียว แต่ควรพัฒนาองค์ประกอบทั้งสามด้านอย่างบูรณาการ โดยเฉพาะการเชื่อมโยงความรู้กับการปฏิบัติจริง เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การใช้กรณีศึกษา การจำลองสถานการณ์ และการฝึกปฏิบัติในพื้นที่ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการจัดการสถานการณ์จริงได้ ขณะเดียวกัน ควรมีการสร้างแรงจูงใจและเสริมแรงทางบวกแก่ผู้ปฏิบัติงาน เช่น การยกย่องหรือให้การรับรองผลการปฏิบัติงาน การสะท้อนผลการดำเนินงาน และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้เกิดทัศนคติที่ดีและความตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทหน้าที่ในการควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า นอกจากนี้ ควรมีการสนับสนุนในระดับองค์กรและระดับนโยบาย ได้แก่ การกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรให้เพียงพอ การจัดทำคู่มือหรือแนวทางปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐาน ตลอดจนการพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น ผลการศึกษานี้จึงชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาการดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดชลบุรีควรส่งเสริมทั้งความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติไปพร้อมกัน ควบคู่กับการสร้างแรงจูงใจ การสนับสนุนทรัพยากร การพัฒนาระบบงาน และการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ทั้งนี้ เพื่อให้บุคลากรสามารถเปลี่ยนความรู้และทัศนคติที่ดี ไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในระดับจังหวัด

5. ผลสำเร็จของงาน(เชิงปริมาณ/คุณภาพ)

5.1 ผลสำเร็จของงานเชิงปริมาณ

1) เจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า มีระดับความรู้ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับสูงคิดเป็นร้อยละ 89.85 แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่มีความรู้เพียงพอและมีความพร้อมในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าแต่ยังมีช่องว่างขององค์ความรู้เชิงเทคนิคและเชิงปฏิบัติ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพของ การปฏิบัติงาน ดังนั้น แนวทางการพัฒนาศักยภาพในระยะต่อไป ควรมุ่งเน้นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ มากกว่าการบรรยายภาคทฤษฎี

2) เจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า มีระดับทัศนคติเหมาะสมและเหมาะสมอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 97.97 แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันโรค การสร้างความร่วมมือจากเจ้าของสัตว์ และการดำเนินมาตรการควบคุมโรคตามแนวทางของกรมปศุสัตว์ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้การดำเนินงานด้านการควบคุมโรคในระดับพื้นที่มีประสิทธิภาพ

3) เจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้ามีระดับการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 84.78 แสดงให้เห็นว่าบุคลากรที่ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่สามารถดำเนินการมาตรการของกรมปศุสัตว์ได้อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านการเฝ้าระวังโรค การควบคุมโรค การรณรงค์สร้างภูมิคุ้มกัน และการสื่อสารความเสี่ยงกับประชาชน

4) ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ในด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า พบว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสามมีทิศทางเป็นบวก แต่มีขนาดของความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำ แสดงให้เห็นว่า ระดับความรู้ของบุคลากรเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถอธิบายระดับทัศนคติ และการปฏิบัติในการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าได้ทั้งหมด โดยอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยอื่นร่วมด้วย ทั้งปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน และปัจจัยด้านระบบหรือสภาพแวดล้อมในการทำงาน

5.2 ผลสำเร็จของงานเชิงคุณภาพ

1) ผลการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรี มีระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติในด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับสูง แสดงถึงความพร้อมทั้งในด้านองค์ความรู้ การตระหนักถึงความสำคัญ และทักษะในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินงานด้านการควบคุมโรคในระดับพื้นที่

2) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า แม้บุคลากรส่วนใหญ่มีความรู้และทัศนคติที่ดี แต่ความรู้และทัศนคติไม่ได้ส่งผลต่อการปฏิบัติโดยตรงทั้งหมด จึงควรพัฒนาการสนับสนุนด้านระบบงาน อุปกรณ์ แนวทาง

ปฏิบัติ และการกำกับติดตามควบคู่กับการพัฒนาความรู้ของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานป้องกัน และควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

3) ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้ประกอบการวางแผนและกำหนด แนวทางการพัฒนาบุคลากร และองค์ประกอบอื่นๆ เพื่อให้การเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ มีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

6. การนำไปใช้ประโยชน์/ผลกระทบ

6.1 การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

ใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า โดยผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า แม้เจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอและอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าจะมีระดับความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติอยู่ในระดับสูง แต่ยังมีประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม เช่น การเก็บรักษาวัคซีน การใช้วัคซีนอย่างถูกต้อง และการบริหารจัดการสัตว์สัมผัสโรค จึงสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปกำหนดหลักสูตรและประเด็นการอบรม เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่

6.2 กำหนดประเด็นการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ

ผลศึกษานำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดประเด็นการนิเทศ และติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ โดยกำหนดประเด็นการนิเทศให้สอดคล้องกับข้อค้นพบจากการศึกษา ซึ่งพบว่าบุคลากรส่วนใหญ่มีระดับความรู้และ ทักษะอยู่ในระดับสูง แต่ยังมีประเด็นที่ควรพัฒนา ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการเก็บรักษาวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า การใช้วัคซีนอย่างถูกต้อง การจัดการสัตว์สัมผัสโรค และความพร้อมด้านสถานที่หรืออุปกรณ์สำหรับ กักสัตว์สัมผัสโรค

6.3 การกำหนดมาตรการเฝ้าระวังและควบคุมโรคในระดับจังหวัด

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการมีความรู้และทักษะที่ดีเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำมาก จึงควรมี มาตรการเสริม เช่น การนิเทศติดตาม การประเมินผลการปฏิบัติงาน การสนับสนุนทรัพยากร และการสร้าง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานควบคู่กับการอบรม เพื่อให้เกิดการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริง

6.4 การวางแผนนโยบายและการจัดการทรัพยากร

ใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการวางแผนบริหารจัดการทรัพยากรในการควบคุมและป้องกันโรค โดยเฉพาะการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ระบบห่วงโซ่ความเย็นสำหรับวัคซีน และสถานที่กักสัตว์สัมผัสโรค ซึ่งเป็น ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการควบคุมโรคในพื้นที่ ทำให้หน่วยงานสามารถจัดสรรงบประมาณและ ทรัพยากรได้ตรงตามความจำเป็น

จากข้อมูลดังกล่าวสามารถกำหนดแนวทางการนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์เป็น แผนปฏิบัติการ (Action Plan) ใน 3 ระยะ ดังนี้

1) ระยะสั้น ภายใน 1 ปี นำผลการศึกษาไปใช้กำหนดประเด็นการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอและอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในประเด็นที่ยังพบว่าควรได้รับการพัฒนา ได้แก่ การเก็บรักษาวัคซีน การใช้วัคซีนอย่างถูกต้อง และการบริหารจัดการสัตว์สัมผัสโรค พร้อมทั้งจัดทำแนวทางหรือคู่มือสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน นอกจากนี้ ให้สำนักงานปศุสัตว์อำเภอสำรวจความพร้อมของวัสดุ อุปกรณ์ ระบบห่วงโซ่ความเย็นสำหรับวัคซีน และสถานที่สำหรับกักสัตว์สัมผัสโรคในพื้นที่รับผิดชอบ และรายงานผลการสำรวจต่อสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด เพื่อใช้ประกอบการวางแผนแก้ไขข้อบกพร่องและสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น ทั้งนี้ ควรกำหนดให้มีการนิเทศติดตามการดำเนินงานอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยใช้ประเด็นจากผลการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์การติดตามและประเมินผล

2) ระยะกลาง ภายใน 1–3 ปี นำผลจากการอบรมและการนิเทศติดตามมาวิเคราะห์เพื่อจำแนกประเด็นที่ต้องพัฒนาเป็นรายพื้นที่ และจัดทำแผนพัฒนารายอำเภอ โดยกำหนดกิจกรรม ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา และทรัพยากรที่จำเป็นอย่างชัดเจน สำหรับพื้นที่ที่พบข้อบกพร่องด้านการจัดการวัคซีน การจัดการสัตว์สัมผัสโรค หรือความพร้อมของสถานที่และอุปกรณ์ให้ดำเนินการแก้ไขและประเมินซ้ำเพื่อเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการพัฒนา รวมทั้งจัดอบรมทบทวนเฉพาะประเด็นให้แก่บุคลากรหรือพื้นที่ที่ยังมีผลการประเมินในระดับต่ำ นอกจากนี้ ควรรวบรวมข้อมูล ผลการดำเนินงาน ประสิทธิภาพในการควบคุมป้องกันโรค และปัญหาอุปสรรคของแต่ละอำเภอ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนและติดตามผลการดำเนินงานในระดับจังหวัดอย่างต่อเนื่อง โดยให้ความสำคัญกับการประเมินผลจากการปฏิบัติงานจริงมากกว่าการประเมินเฉพาะความรู้หรือทัศนคติ เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

3) ระยะยาว ภายใน 3–5 ปี ให้รวบรวมข้อมูลจากการดำเนินงานของสำนักงานปศุสัตว์อำเภอและเครือข่ายอาสาปศุสัตว์ มาใช้ประกอบการวิเคราะห์และปรับปรุงมาตรการให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และกำหนดให้มีการทบทวนผลการดำเนินงานและปรับปรุงแผนปฏิบัติการเป็นประจำทุกปี เพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรและการดำเนินมาตรการป้องกันและควบคุมโรคมีความเหมาะสมและตรงกับปัญหาของพื้นที่มากยิ่งขึ้น

7. ความยุ่งยากและซับซ้อนในการดำเนินการ

7.1 การออกแบบแบบสอบถามให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ทั้งในด้านความครอบคลุมของเนื้อหาและความชัดเจนของภาษาในการสื่อสารกับกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอและอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านบทบาทหน้าที่ ระดับความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า จึงอาจส่งผลให้เกิดการตีความข้อคำถามที่แตกต่างกัน ซึ่งมีผลต่อความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

7.2 การศึกษานี้มีความซับซ้อนในการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เนื่องจากแบบสอบถามต้องผ่านการตรวจสอบความตรง (validity) ของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ และทดสอบความเชื่อมั่น (reliability)

ของเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง เพื่อให้มั่นใจว่าสามารถวัดระดับความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอและอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าได้อย่างถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวต้องใช้เวลา การประสานงาน และการปรับปรุงเครื่องมือหลายขั้นตอน

7.3 เนื่องจากการวิเคราะห์ข้อมูลจำเป็นต้องใช้โปรแกรมทางสถิติและต้องเลือกวิธีการวิเคราะห์ให้เหมาะสมกับลักษณะของข้อมูล ซึ่งผู้ดำเนินงานต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเตรียมข้อมูล การกำหนดตัวแปร การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ตลอดจนการเลือกใช้สถิติและการแปลผลทางสถิติที่ถูกต้อง ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดเตรียมและตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์ หากดำเนินการไม่ถูกต้องอาจส่งผลต่อความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา

8. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

8.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนมาก ทำให้การรวบรวมข้อมูลเป็นไปได้ยาก เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก ทำให้การประสานงานและติดตามการตอบแบบสอบถามใช้ระยะเวลาและความต่อเนื่องค่อนข้างมาก ผู้ดำเนินงานต้องประสานงานกับหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องหลายระดับเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลและตอบแบบสอบถามครบถ้วน นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละรายมีภารกิจและช่วงเวลากิจการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ส่งผลให้การรวบรวมข้อมูลไม่สามารถดำเนินการได้พร้อมกันทั้งหมด และต้องมีการติดตามข้อมูลเพิ่มเติมในบางราย รวมถึงตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ ซึ่งเพิ่มระยะเวลาในการดำเนินงาน

8.2 การดำเนินการศึกษาครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัดชลบุรี ทำให้การประสานงานและติดตามการตอบแบบสอบถามจากทุกอำเภอต้องใช้ระยะเวลาและการประสานงานค่อนข้างมาก ผู้ดำเนินการจึงต้องประสานงานกับผู้รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่และติดตามผู้ตอบแบบสอบถามเป็นระยะ เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตามจำนวนที่กำหนด

8.3 การศึกษาใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ผู้ตอบประเมินตนเอง จึงอาจมีความคลาดเคลื่อนจากการจดจำข้อมูลหรือการประเมินตนเองของผู้ตอบ เนื่องจากผู้ตอบอาจจดจำเหตุการณ์หรือรายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานได้ไม่ครบถ้วน หรืออาจมีการประเมินพฤติกรรมและการปฏิบัติของตนเองสูงหรือต่ำกว่าความเป็นจริง นอกจากนี้ ผู้ตอบอาจมีแนวโน้มตอบคำถามในลักษณะที่ตนเองเห็นว่าเหมาะสมหรือเป็นที่ยอมรับทางสังคม ซึ่งอาจทำให้ข้อมูลที่รับแตกต่างจากการปฏิบัติจริง ส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนของข้อมูลและอาจมีผลต่อการแปลผลการศึกษา ดังนั้น ผลการศึกษาจึงควรพิจารณาร่วมกับข้อจำกัดของการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและการประเมินตนเองของผู้ตอบ

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ควรใช้ช่องทางการเก็บข้อมูลที่หลากหลายควบคู่กับระบบออนไลน์ เช่น การประสานผ่านสำนักงานปศุสัตว์อำเภอหรือการเก็บข้อมูลในช่วงการประชุมหรือการอบรม เพื่อเพิ่มความครบถ้วนของข้อมูล และลดข้อจำกัดด้านการเข้าถึงเทคโนโลยี

9.2 ควรใช้วิธีการเก็บข้อมูลร่วมกับการสัมภาษณ์ การสังเกตการปฏิบัติงาน หรือการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอื่น เพื่อเพิ่มความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

9.3 ควรมีการศึกษาติดตามผลในระยะยาว หรือศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานเพิ่มเติม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากรและกำหนดแนวทางการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. 2562. คู่มือการบริหารจัดการวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. แหล่งที่มา: <https://klb.ddc.moph.go.th/dataentry/handbook/form/78>. [12 สิงหาคม 2568]
- กรมปศุสัตว์. 2568. มาตรการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าและแนวทางการจัดสรรวัคซีนเพื่อควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าสำหรับสัตว์ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568. แหล่งที่มา: <https://dcontrol.dld.go.th/webnew/index.php/th/news-menu/2018-07-02-08-24-32/9738-2568-8>. [12 สิงหาคม 2568].
- กรมปศุสัตว์. 2565. คู่มือสำหรับฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากสัตวแพทย์เป็นผู้ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ตามพระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535 ภายใต้โครงการยุทธศาสตร์การดำเนินโครงการสัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัยจากโรคพิษสุนัขบ้า ตามพระปณิธานศาสตราจารย์ ดร. สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี. สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์ กรุงเทพฯ. 25 หน้า
- แก่นเพชร เนียนแนบ และ ณัฐวดี ศรีสุขภู. 2567. การศึกษาความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติของการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุข ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ. แหล่งที่มา: https://pvlo-smp.dld.go.th/webnew/images/document/1-1kangped_full_paper_Renew_25-3-67.pdf. [12 สิงหาคม 2568].
- นิติพันธุ์ ทันทวิวัฒนานนท์. 2565. ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของประชาชนที่มารับบริการทางสัตวแพทย์ที่กลุ่มควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า สำนักงานสัตวแพทย์สาธารณสุขสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*. 31(4): 609-622
- บุญชม ศรีสะอาด. 2560. บทที่ 9 การจัดกระทำกับข้อมูล. ใน การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. สุวีริยาสาส์น. หน้า 101-115.
- ปนัดดา ศิริรัตนมงคล. 2559. การสำรวจความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ ของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระ วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการสื่อสารองค์กร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ. 98 หน้า.
- วรามล ไขพานิช ลิสา ร้อยกรอง มนัสชัย วัฒนกุล และทรงวุฒิ บุญงาม. 2557. การสำรวจประชากรสุนัขจรจัด ความรู้ และทัศนคติของประชาชนระดับท้องถิ่น ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เดือนกุมภาพันธ์ 2557. ใน รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์ หน้า 497-504.
- ประภา เพ็ญสุวรรณ. 2526. ทักษะ: การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. ไทยวัฒนาพานิช กรุงเทพฯ. 221 หน้า.
- สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร. 2533 การสื่อสารกับสังคม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ. 440 หน้า.
- สัตวแพทย์สภา. 2563. คู่มือเวชปฏิบัติเรื่องโรคพิษสุนัขบ้า. แหล่งที่มา <https://vrd-sn.dld.go.th/webnew/images/stories/service/PDF/report/CPG-A5-Update.pdf>. [12 สิงหาคม 2568].

- Best, J.W. 1977. Chapter 7 Descriptive data analysis. In: Research in education. Prentice-Hall. New Jersey} U.S.A. pp. 220-255.
- Bonett, D.G., Wright, T.A. Sample size requirements for estimating pearson, kendall and spearman correlations. *Psychometrika* 65, 23–28 (2000). <https://doi.org/10.1007/BF02294183>
- Daniel, W.W. 1995. Chapter 6 Estimation. In *Biostatistics: A foundation for analysis in the health sciences*. John Wiley & Sons. New York, U.S.A. pp. 177-180.
- Fooks, A. R., Banyard, A. C., Horton, D. L., Johnson, N., McElhinney, L. M., and Jackson, A. C. 2014. Current status of rabies and prospects for elimination. In: *Proceeding of the Lancet (London, England)*. 384(9951): 1389–1399. [doi.org/10.1016/S0140-6736\(13\)62707-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(13)62707-5)
- Hawker, J., Begg, N., Blair, I., Reintjes, R. and Weinberg, J. 2005. Diseases. In: *Communicable disease control handbook*. 2nd eds. Blackwell Publishing. Oxford. England. pp. 182–183.
- Tenzin., Dhand, N. K., Rai, B. D., Changlo., Tenzin, S., Tsheten, K., Ugyen, P., Singye, K., and Ward, M. P. 2012. Community-based study on knowledge, attitudes and perception of rabies in Gelephu, south-central Bhutan. In: *International health*, 4(3), 210–219. <https://doi.org/10.1016/j.inhe.2012.03.005>
- World Health Organization. 2005. WHO expert consultation on rabies. In: *WHO technical Report Series No. 931*. Geneva, Switzerland. p.50
- World Health Organization. 2018. Zero by 30: The global strategic plan to end human deaths from dog-mediated rabies by 2030. [Online]. Available: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241513838>. Accessed August 12, 2025.
- World Health Organization. 2023. Rabies. [Online]. Available: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/rabies>. Accessed August 12, 2025.
- World Organization for Animal Health. 2021. Dog population management. In: *Terrestrial Animal Health Code*. Chapter 7.7. [Online]. Available: https://www.woah.org/fileadmin/Home/eng/Health_standards/tahc/current/en_chapitre_aw_stray_dog.htm#article_aw_stray_dog.17. Accessed August 12, 2025.
- World Organization for Animal Health. 2024. Infection with rabies virus. In: *Terrestrial Animal Health Code*. Chapter 8.15. [Online]. Available: https://www.woah.org/fileadmin/Home/eng/Health_standards/tahc/2024/en_chapitre_rabies.htm. Accessed August 12, 2025.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

บทคัดย่อ

**การศึกษาความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติในการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า
ของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรี**

พิชญา วีระพันธุ์^{1*} อลิสา กิรติวสิน¹ กรกมล ธนะกิจศิริ²

โรคพิษสุนัขบ้า (Rabies) เป็นโรคติดเชื้อไวรัสที่มีความรุนแรงสูงและยังคงเป็นปัญหาสำคัญด้านสาธารณสุขในหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย โดยในปัจจุบันยังคงพบผู้เสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้าอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตาม โรคนี้สามารถป้องกันได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการควบคุมโรคในสัตว์พาหะ การฉีดวัคซีนอย่างครอบคลุม และการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน สำหรับประเทศไทย การดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าได้อาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน โดยเฉพาะอาสาปศุสัตว์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงานในพื้นที่ ได้แก่ การสำรวจและเฝ้าระวังประชากรสัตว์เสี่ยง การช่วยรณรงค์และประชาสัมพันธ์การฉีดวัคซีน การให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันโรค รวมถึงการประสานงานเบื้องต้นกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในการควบคุมและรายงานสถานการณ์โรค เพื่อให้การป้องกันและควบคุมโรคเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมพื้นที่อย่างต่อเนื่องโดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติ ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอและอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรี โดยเป็นการสอบถามด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน จากกลุ่มตัวอย่าง 394 ราย พบว่าเจ้าหน้าที่มีระดับความรู้ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 89.85 มีระดับทัศนคติที่เหมาะสมและเหมาะสมอย่างยิ่งรวมกันร้อยละ 97.97 และมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 84.78 สะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความพร้อมและศักยภาพในการดำเนินงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในระดับพื้นที่เป็นอย่างดี แต่เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติ พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทั้งสามอยู่ในระดับต่ำมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้บุคลากรส่วนใหญ่จะมีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า แต่การนำไปสู่การปฏิบัติจริงอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยอื่นร่วมด้วยผลการศึกษานี้จึงสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และอาสาปศุสัตว์ด้านการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า การวางแผนจัดอบรมเสริมสร้างความรู้เฉพาะด้าน การสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ตลอดจนการกำหนดนโยบายและมาตรการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในระดับจังหวัดและท้องถิ่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและพัฒนาเป็นพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้าต่อไป

คำสำคัญ: โรคพิษสุนัขบ้า อาสาปศุสัตว์ ปศุสัตว์อำเภอ การป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า จังหวัดชลบุรี

¹กลุ่มพัฒนาศักยภาพสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดชลบุรี จังหวัดชลบุรี 20000

²ส่วนสุขภาพสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์เขต 2 จังหวัดฉะเชิงเทรา 24000

*ผู้รับผิดชอบบทความ e-mail: w.pitchaya1090@gmail.com

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามบนระบบ Google Form

แบบสอบถาม เรื่อง การศึกษาความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติ
ของการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่
สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านโรคพิษสุนัขบ้า
ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

แบบสอบถามชุดนี้เป็นเอกสารประกอบการวิจัยของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดชลบุรี
โดยเป้าหมายผู้ตอบแบบสอบถามคือ เจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านโรคพิษ
สุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

จึงใคร่ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามดังรายละเอียดที่ปรากฏในแบบสอบถามนี้
ผู้วิจัยขอความกรุณาให้ท่านกรอกคำถามตามความเป็นจริง เพื่อประโยชน์ของการนำผลการวิเคราะห์
จากงานวิจัยมาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ต่อไป

* ระบุว่าเป็นคำถามที่จำเป็น

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำแนะนำ: กรุณาตอบแบบสอบถาม โดยการตอบสั้นๆ เลือกตัวเลือกที่ตรงกับคำตอบของท่านมากที่สุด

หน่วยงาน *

- ☐ เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ
- ☐ อาสาปศุสัตว์ด้านโรคพิษสุนัขบ้า

เพศ *

- ☐ ชาย
- ☐ หญิง

อายุ (ปี) *

คำตอบของคุณ _____

จำนวนปี ที่ปฏิบัติงานด้านควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า (ปี) *

คำตอบของคุณ _____

จำนวนครั้ง ที่เข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า (ครั้ง) *

คำตอบของคุณ _____

ถัดไป

ล้างแบบฟอร์ม

ตอนที่ 2 คำถามความรู้ด้านการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ
และอาสาปศุสัตว์ด้านโรคพิษสุนัขบ้า

กรุณาตอบแบบสอบถามโดยเลือกตัวเลือกที่ตรงกับคำตอบของท่าน *

	ถูก	ผิด
1. โรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคติดเชื้อที่มีสาเหตุมาจากเชื้อไวรัส	☐	☐
2. โรคพิษสุนัขบ้าเกิดเฉพาะกับสุนัขและแมวเท่านั้น	☐	☐
3. สัตว์อายุน้อยไม่สามารถเป็นโรคพิษสุนัขบ้าได้	☐	☐
4. โรคพิษสุนัขบ้าเกิดขึ้นเฉพาะในช่วงฤดูร้อนเท่านั้น	☐	☐
5. อาการของสัตว์ที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้าจะมีลักษณะพฤติกรรมที่ดุร้ายเท่านั้น	☐	☐
6. คนหรือสัตว์ที่แสดงอาการของโรคพิษสุนัขบ้า สามารถรักษาให้หายขาดได้	☐	☐
7. โรคพิษสุนัขบ้าสามารถป้องกันได้ด้วยการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า	☐	☐
8. สุนัขและแมวที่ได้รับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเพียง 1 ครั้ง สามารถป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าได้ตลอดชีวิต	☐	☐
9. ขณะให้บริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า สามารถวางขวดวัคซีนสัมผัสกับน้ำแข็งหรือไอซ์แพคได้โดยตรง	☐	☐
10. การฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสุนัขและแมวใช้ปริมาณวัคซีนตามน้ำหนักตัวของสัตว์	☐	☐

กลับ

ถัดไป

ล้างแบบฟอร์ม

ตอนที่ 3 คำถามทัศนคติด้านการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านโรคพิษสุนัขบ้า

กรุณาตอบแบบสอบถามโดยเลือกตัวเลือกที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด *

	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1. ท่านคิดว่าในปัจจุบันการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า และการควบคุมการเลี้ยงสัตว์ และปล่อยสัตว์ มีประสิทธิภาพเพียงพอในการควบคุมป้องกันไม่ให้เกิดโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์	☐	☐	☐	☐	☐
2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าเจ้าของสัตว์ต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการนำสัตว์เลี้ยงไปรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเมื่อถึงเวลาได้รับวัคซีน	☐	☐	☐	☐	☐
3. ท่านคิดว่าการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ ตามรอบระยะปีงบประมาณละ 1 ครั้ง มีส่วนช่วยในการลดความเสี่ยงการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าของสัตว์ในพื้นที่ได้	☐	☐	☐	☐	☐
4. ท่านคิดว่ามาตรการการสำรวจและขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยง ช่วยลดจำนวนการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ได้	☐	☐	☐	☐	☐
5. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า การมีอยู่ของสัตว์จรจัดเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการระบาดของโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์	☐	☐	☐	☐	☐

6. ท่านเห็นด้วย
หรือไม่ว่า การ
ควบคุมจำนวน
สัตว์จรจัดไม่ให้
เพิ่มจำนวน ทำให้
การควบคุมและ
ป้องกันโรคพิษ
สุนัขบ้ามี
ประสิทธิภาพยิ่ง
ขึ้น

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

7. ท่านเห็นด้วย
หรือไม่ว่า หาก
พบสัตว์ที่แสดง
อาการของโรค
พิษสุนัขบ้า ให้
กำจัดสัตว์ตัวนั้น

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

8. ท่านเห็นด้วย
หรือไม่ว่า การมี
สถานสงเคราะห์
สัตว์ในพื้นที่ ช่วย
ลดจำนวนการ
เกิดโรคพิษสุนัข
บ้าในสัตว์ได้

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

9. ท่านเห็นด้วย
หรือไม่ว่า การให้
ความรู้เกี่ยวกับ
โรคพิษสุนัขบ้า
การเลี้ยงสัตว์อย่าง
ถูกวิธีและรับผิดชอบ
รวมถึงการ
ป้องกันสัตว์เลี้ยง
จากโรคพิษสุนัข
บ้า ให้กับ
ประชาชนใน
พื้นที่ จะช่วยลด
จำนวนการเกิด
โรคพิษสุนัขบ้าใน
สัตว์ได้

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

10. ท่านเห็นด้วย
หรือไม่ว่า การจัด
อบรมเกี่ยวกับ
แนวทางการ
ควบคุมและ
ป้องกันโรคพิษ
สุนัขบ้าในสัตว์
ให้กับเจ้าหน้าที่ผู้
ปฏิบัติงาน
เกี่ยวข้องกับโรค
พิษสุนัขบ้า จะ
ทำให้การปฏิบัติ
งานด้านการ
ควบคุมโรคพิษ
สุนัขบ้ามี
ประสิทธิภาพ
มากขึ้น

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

ตอนที่ 4 คำถามการปฏิบัติด้านการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และอาสาปศุสัตว์ด้านโรคพิษสุนัขบ้า

กรุณาตอบแบบสอบถามโดยเลือกตัวเลือกที่ตรงกับคำตอบของท่าน *

	ปฏิบัติได้	ปฏิบัติไม่ได้
1. เมื่อพบสัตว์ที่สงสัยโรคพิษสุนัขบ้า ท่านประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อควบคุมโรคได้	☐	☐
2. เมื่อพบสัตว์ที่เสียชีวิตด้วยอาการของโรคพิษสุนัขบ้า ท่านส่งซากสัตว์นั้นเพื่อตรวจวินิจฉัยทางห้องปฏิบัติการได้	☐	☒
3. หน่วยงานที่ท่านสังกัดอยู่ หรือ อปท.ในพื้นที่ของท่าน สามารถฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าตามรอบรมงคลให้กับสัตว์ในพื้นที่ได้ อย่างน้อย 80% ของจำนวนประชากรสัตว์ในพื้นที่	☐	☐
4. เมื่อพบผลบวกของโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ ท่านฉีดวัคซีนให้กับสุนัขและแมวทุกตัวที่มี 5 กิโลเมตร รอบจุดเกิดโรคได้	☐	☐
5. เมื่อพบสัตว์ที่สงสัยโรคพิษสุนัขบ้า ท่านมีอุปกรณ์และวิธีการที่สามารถกักสัตว์เพื่อสังเกตอาการอย่างน้อย 15 วัน ได้	☐	☐
6. เมื่อมีสัตว์กลุ่มเสี่ยงที่โดนสัตว์ที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้ากัด ท่านมีอุปกรณ์และวิธีการที่สามารถกักสัตว์กลุ่มเสี่ยงนั้นเพื่อเฝ้าระวังทางอาการ เป็นเวลา 6 เดือน ได้	☐	☒
7. ท่านเข้ารับการอบรมหรือ ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับความรู้โรคพิษสุนัขบ้า อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	☐	☐
8. ท่านติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการระบาดของโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ข้างเคียงได้	☐	☐
9. เมื่อพบผลบวกของโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ ท่านประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนในพื้นที่ทราบถึงการเกิดโรคดังกล่าว เพื่อทำการเฝ้าระวังได้	☐	☐
10. ท่านมีการประชาสัมพันธ์ให้เจ้าของสัตว์ทราบถึงแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์และในคน อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง	☐	☒

กลับ

ถัดไป

ล้างแบบฟอร์ม